

II. ULUSLARARASI
ÇAĞDAŞ DİNİ MESELELER
SEMPOZYUMU

ERKEN
ÇOCUKLUK
DÖNEMİ
(0-8 YAŞ)

DİN VE DEĞERLER
EĞİTİMİ:
PROBLEMLER VE
ÇÖZÜM YOLLARI

24-25 Nisan 2025

Tekirdağ NKÜ Rektörlük Konferans Salonu

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
II. ULUSLARARASI ÇAĞDAŞ DİNİ MESELELER
SEMPOZYUMU

**“Erken Çocukluk Dönemi Din ve Değerler Eğitimi:
Problemler ve Çözüm Yolları”**

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Hasan KESKİN
Mustafa SOYKÖK
Doç. Dr. Muzaffer ÜZÜMCÜ
Doç. Dr. Ramazan TURAN
Doç. Dr. Vezir HARMAN
Dr. Hızır YAĞCI
Dr. Hasan Sabri ÇELİKTAŞ

Sempozyum Yürütme Kurulu

Doç. Dr. Muzaffer ÜZÜMCÜ
Doç. Dr. Ramazan TURAN

Sempozyum Sekreteryası

Arş. Gör. Nuran ÇINAR
Arş. Gör. Sümeyra TURAN
Arş. Gör. Ali SEVER
Arş. Gör. Bünyamin BULUTLU
Arş. Gör. Yusuf BUHAN
Arş. Gör. Muhammed Emin BAYIR

Bilim ve Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Abdullah İnce, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN, Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah ÖZBOLAT, Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Abdurrahman ÖZDEMİR, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Adem GÜNEŞ, Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet KOÇ, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Ali BAKKAL, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Osman KURT, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Ali PAJZİTİ, South East European University, Tetova
Prof. Dr. Ayşe Zişan FURAT, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Ali ÇETİNKAYA, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Bayramali NAZIROĞLU, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ, Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Casim AVCI, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal AĞIRMAN, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal TOSUN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Cemil ORUÇ, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Dawood Abdulmalek Yahya Al-HİDABİ,
International Islamic University Malaysia
Prof. Dr. Eyüp ŞİMŞEK, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Fuat AYDIN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Galip YAVUZ, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Yusuf ACUNER, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Halil İbrahim KUTLAY, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Halil İbrahim ŞİMŞEK, Hitit Üniversitesi
Prof. Dr. Hamit ER, Ordu Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan MEYDAN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim AŞLAMACI, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. İlyas ÇELEBİ, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Başkurt, İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa
Prof. Dr. İsmail BARDHİ
Prof. Dr. İsmail ÇALIŞKAN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal YILDIZ, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut ZENGİN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Akif Kılavuz, Bursa Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Faruk BAYRAKTAR, Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Bahçekapılı, Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Metin BOZKUŞ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Milazim KRASNIQI, Pristina Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammet Fatih GENÇ, Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Musa MÜSAİ, International Vision University
Prof. Dr. Mümin ŞAHİN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat Yaşar AŞIKOĞLU, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ, Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Osman KARA, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN
Prof. Dr. Süleyman Baki, Tetova Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman DÖNMEZ, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ, Yozgat Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Vecdi AKYÜZ, İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Yakup YÜKSEL, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Zekeriya GÜLER, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet ÇAKMAK, Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Adil Çoruk, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet Ali ÇANAKÇI, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet BAYINDIR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Ayhan ÖZ, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Cemil Cahit MOLLAİBRAHİMOĞLU,
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Emine Nurefşan DİNÇ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih KÖSE, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Halil Temiztürk, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. İshak TEKİN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail AKYÜZ, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Kamil ÇOŞTU, Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammed ALİ, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammed Fatih TURANALP, Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Necati SÜMER, Siirt Üniversitesi

Doç. Dr. Nizamettin KARATAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Osman Nedim YEKTAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer YILMAZ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Özkan ÖZTÜRK, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Ramazan TURAN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Turğay ÖNTAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Yasemin SARI, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Yakup BIYIKOĞLU, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Zehra Gözütok TAMDOĞAN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Abdullah DUMAN, Diyanet İşleri Başkanlığı

Dr. Abdullah REXHEPI, Pristina Üniversitesi

Dr. Abdülaziz YENİYOL, Yalova Üniversitesi

Dr. Ajni SİNANİ, Pristina Üniversitesi

Dr. Ahmet LUTOV, Türkiye Diyanet Vakfı- Bulgaristan

Dr. Betül AŞKIN, Diyanet İşleri Başkanlığı

Dr. Eduar CAKA, Arnavutluk Tirana Tarih Kurumu

Dr. Fatih ÇINAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Dr. Muhammet Ali TEKİN, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Dr. Necmettin ÖZTÜRK, Pamukkale Üniversitesi

Dr. Nurgül BULUT, İstanbul Üniversitesi

Dr. Osman ARPAÇUKURU, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

KATILIMCI LİSTESİ

- Prof. Dr. Bayram Ali ÇETİNKAYA – İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Halil İbrahim KUTLAY – Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Seyit Ali GÜŞEN – İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Galip YAVUZ – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Dr. Mesut ÇAKIR – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Dr. İdris ERTÜRK – Ordu Üniversitesi
Dr. Mehmet BÜYÜKMUTU – İLAM / İlmî Araştırmalar Merkezi
Dr. Abdülaziz YENİYOL – Milli Eğitim Bakanlığı
Doç. Dr. Sezai KORKMAZ – Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Kübra YILDIZ – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Rabia YILDIRIM – Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Tuba KIRIŞOĞLU – Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Hamza AKTAŞ – Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet KOÇ – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm Pehlivan AĞIRAKÇA – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Dr. Sümeyra UZUN – Milli Eğitim Bakanlığı
Havva Nur AKYAR – Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Hacer ÂŞIK EV – Balıkesir Üniversitesi
Dr. Şeref YILDIZHAN – Diyanet İşleri Başkanlığı
Süleyman ÇETİN – Diyanet İşleri Başkanlığı
Dr. Yakup KAYA – Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN – Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Betül İZMİRLİ – Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Kevser AY – Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Betül AŞKIN – Diyanet İşleri Başkanlığı
Züleyha GÖĞEBAKAN – Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU – Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Şule SOYAL ŞENOL – Diyanet İşleri Başkanlığı
Prof. Dr. Mehmet Kamil COŞKUN – Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ayşe BOZDOĞAN – Diyanet İşleri Başkanlığı
Doç. Dr. Ahmet ÇAKMAK – Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Maleyka Mammadova, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Doç. Dr. Murat KAYA – Bingöl Üniversitesi
Dr. Abdullah DUMAN – Diyanet İşleri Başkanlığı
Dr. Muhammet Enes MİDİLLİ – İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Faruk BAYRAKTAR – Düzce Üniversitesi
Mükerrem ASLAN – Düzce Üniversitesi

Dr. Nurgöl BULUT - İstanbul Üniversitesi

Dr. Halil ÖZDEMİR - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Aysel TAN

Dilek GÜRBÜZ YİĞİT - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Osman YILMAZ - Diyanet İşleri Başkanlığı

Zeynep Rana SARI - Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Abdurrahman HENDEK - Sakarya Üniversitesi

Dr. Yusuf Ziya ÖĞRETİCİ - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Mustafa ÇALIŞKAN - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. İsmail ÇEVİK - Karabük Üniversitesi

Dr. Ömer ASLAN - Diyanet İşleri Başkanlığı

Aile ve Değerlerin İnşası

Prof. Dr. Bayram Ali ÇETİNKAYA – İstanbul Üniversitesi

Aile, toplumun temel yapı taşıdır ve bireylerin değer kazanmasında en önemli kurumdur. İnsan, sosyal bir varlık olarak topluluk içinde yaşamaya mecburdur. Bu bağlamda, aile sadece biyolojik bir birliktelik değil, aynı zamanda kültürel, ahlaki ve toplumsal değerlerin aktarıldığı bir eğitim yuvasıdır.

Birlikte yaşamanın gerekliliği, toplumsal düzenin korunması için olmazsa olmazdır. İnsanları bir arada tutan en önemli unsurlar arasında adalet, hoşgörü, sadakat ve güven yer alır. Bu değerler, bireyin kişiliğini inşa ederken toplumsal birlikteliğin de devamlılığını sağlar. Adalet, hukukun ve toplumsal barışın temel taşıyken; sadakat, bireyler arasındaki bağları kuvvetlendiren bir unsurdur. Hoşgörü ve tevazu ise farklılıkların kabul edilmesini ve insanların huzur içinde yaşamasını mümkün kılar.

İnsanlık tarihi boyunca aile kavramı, sevgi, saygı ve fedakârlık ile şekillenmiştir. Kadın ve erkek, birbirlerini tamamlayan unsurlar olarak bir arada var olmuşlardır. Ancak modern zamanlarda bireyselleşme, şehirleşme ve değişen toplumsal dinamikler, aile yapısını tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle feminizm gibi hareketler, özgürlük söylemi altında aile yapısına yönelik eleştiriler getirmiştir. Bu noktada kadın haklarının korunması ve aile içinde eşit sorumluluk paylaşımı, sağlıklı bir toplumun devamı için kritik önem taşımaktadır. Kadın ve erkek arasındaki ilişki, karşılıklı saygı ve sevgi temelinde gelişmeli, bireyler hak ve sorumluluklarını dengeli bir şekilde yerine getirmelidir.

Baba evi, nesillerin gelenek ve değerlerini taşıdığı kutsal bir mekândır. Bu ev, sadece fiziksel bir yapı değil, aynı zamanda kültürel hafızanın, geçmişin ve aidiyetin simgesidir. Aile büyüklerine saygı göstermek ve onlardan öğrenilen değerleri sonraki kuşaklara aktarmak, toplumsal dayanışmayı güçlendiren unsurlardır. Anne ve babaya hizmet ve hürmet etmek, İslâmî ve insani bir yükümlülük olarak kabul edilmiştir. Küçük yaşlardan itibaren çocukların bu bilinçle yetiştirilmesi hem aile yapısının hem de toplum düzeninin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlar.

Aile içindeki değerler, bireyin toplumla olan ilişkisini doğrudan etkiler. Samimiyet, tevazu, dürüstlük ve sadakat gibi unsurlar, sağlıklı ve mutlu bir toplumu inşa eden temel öğelerdir. Güçlü bir aile yapısı, bireylerin karakter gelişiminde belirleyici bir rol oynar. Aile içindeki eğitim ve değer aktarımı, bireyin hayata bakış açısını şekillendirir ve toplumsal ilişkilerinde temel belirleyici olur.

Günümüzde bireyselleşme, dijitalleşme ve hızlı yaşam tarzı gibi faktörler aile bağlarını zayıflatmaktadır. Aile üyeleri arasındaki iletişimin azalması, bireylerin yalnızlaşmasına ve toplumsal kopuklukların artmasına neden olmaktadır. Bu süreçte köklü kültürel değerlerin korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aile, yalnızca biyolojik bir birliktelik değil, aynı zamanda ruhsal ve manevi destek mekanizmasıdır.

Sonuç olarak, aile kurumunun glenmesi, toplumsal istikrarın sağlanması açısından vazgeçilmezdir. Aile, değerleri yaşatan ve kuşaktan kuşağa aktaran bir yapı olarak korunmalı, modern hayatın getirdiği zorluklara rağmen sağlam temeller üzerine inşa edilmelidir. Aileye verilen önem, sadece bireylerin değil, toplumların da geleceğini belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Değerler, Erdem, Toplum.

Çocukta Dini Düşüncenin Oluşumunda Nebvî Metot

Prof. Dr. Halil İbrahim KUTLAY – Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Bu çalışma, çocuklarda dinî düşüncenin oluşumunda Hz. Peygamber'in hadislerinde ortaya koyduğu eğitim metodolojisini incelemektedir. Çalışmanın temel kaynakları Kütüb-i Sitte başta olmak üzere, diğer muteber hadis mecmualarındaki çocuk eğitimiyle ilgili rivayetlerdir.

Çalışmada, Hz. Peygamber'in çocuklarla ilgili hadisleri tematik olarak tasnif edilmiş ve içerik analizi yapılmıştır. “Çocuklarınıza yedi yaşında namaz kılmayı öğretin”, “Her doğan çocuk, fitrat üzere doğar” ve “Çocuklarınıza ikram edin ve onları güzel terbiye edin” gibi temel hadisler çerçevesinde, çocuklara yönelik nebvî metodun ana ilkeleri tespit edilmiştir.

Eğitim metotları kendisine Allah tarafından öğretilen Hz. Peygamber, çocuklara değer vermiş, çocuklara değer verilmesini tavsiye etmiştir. Hiçbir çocuğu dövmeyen, incitmeyen ve hor görmeyen Hz. Peygamber, çocuklara değer vermeyenleri şiddetle kınamıştır. Bedevilerin çocuklarını kucaklarına almadığı bir çağda torunlarını kucağına alarak sevgi ve rahmet dersi vermiştir. Hz. Peygamber henüz üç yaşındaki torunu Hz. Hasan'a helal-haram bilincini aşılamış, o da Peygamberimiz'den “şüpheli olanı bırak, şüpheli olamayana bak” hadisini nakletmiştir. Namazda torununu sırtına alan Hz. Peygamber, bu tavrıyla çocuklara verdiği değeri göstermiş, sahabeye çocuk sevgisini aşılamıştır. Yolda oynayan çocuklara selâm vererek, onların “bizim eve de buyur” tekliflerini kırmayarak çocukların kişiliklerinin oluşmasına yardımcı olmuştur. Üvey evladı Ömer'e yemek âdâbını öğreten Hz. Peygamber, Enes b. Malik'in ana bir kardeşi küçük Ebu Umeyr'e serçesi ölmesi sebebiyle başsağlığında bulunmuştur. Sağında bir çocuğun, solunda yaşlı birinin bulunduğu sırada su ikramı yapan Peygamberimiz, önce yaşlıya ikramda bulunmak için sağında bulunan çocuktan izin istemiştir.

Hadislerin analizi sonucunda, Hz. Peygamber'in çocuk eğitiminde benimsediği temel yaklaşımlar şu şekilde belirlenmiştir:

- a. Fıtrata uygunluk ilkesi
- b. Tedricilik (aşamalı eğitim) prensibi
- c. Sevgi ve şefkat temelli yaklaşım
- d. Yaş dönemlerine göre farklılaşan eğitim metotları
- e. Oyun ve aktivite destekli öğretim
- f. Dua ve manevî eğitim bütünlüğü

Çalışma, Hz. Peygamber'in hadislerinden hareketle, çocuklarda dinî düşüncenin oluşumunda takip edilmesi gereken metodolojik bir çerçeve sunmaktadır. Bu metodoloji, günümüz İslamî eğitim kurumlarında ve aile içi dinî eğitimde uygulanabilir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Nebvî Eğitim, Hadis, Çocuk Eğitimi, Fıtrat, Tedricilik, İslamî Pedagoji, Dinî Düşünce.

Çocuk Eğitiminde İbadet Alışkanlığı Kazandırma: Namaza Başlama Yaşı Üzerine Bir Değerlendirme Doç. Dr. Seyit Ali GÜŞEN – İstanbul Üniversitesi

Erken çocukluk döneminde kazandırılan olumlu alışkanlıkların önemi eğitim literatüründe sıklıkla vurgulanmaktadır. Hz. Peygamber'in ideal toplum inşasındaki yaklaşımları incelendiğinde, çocuk eğitime verdiği özel önem rivayetlerde açıkça görülmektedir. Özellikle "Çocuklarınızı 7 yaşında namaza başlatın, 10 yaşında kılmaya zorlayın" hadisi, çocuklara ibadet alışkanlığı kazandırma bağlamında önemli bir rehber olmuştur. Bu hadis, çeşitli akademik çalışmalarda sıhhat ve delalet açısından değerlendirilmiş, pedagojik ve dinî boyutlarıyla farklı yorumlar geliştirilmiştir.

Bu tebliğ, söz konusu hadisin sıhhatini de dikkate almakla birlikte, çocuk eğitimindeki yorumlanma biçimlerine odaklanmaktadır. Bu sayede Hz. Peygamber'in çocuklara yaklaşımı, çocuk eğitiminde hangi hususları dikkate aldığı, günümüz eğitim sisteminde bu tavsiyelerin anlaşılma biçimi gibi noktalar ana araştırma konuları arasında olacaktır.

Çalışma, hadisin geçmişten günümüze nasıl uygulandığını tecrübî örneklerle zenginleştirerek, çocuklarda ibadet bilincinin gelişimine dair pedagojik içgörüler sunmakta ve günümüz çocuk eğitimi yaklaşımlarıyla ilişkilendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Eğitimi, Pedagojik Yaklaşım, İbadet Alışkanlığı, Namaz.

Taha Abdurrahman’a Göre Değerlerin İnşasında
“Güvenirlik” Esası
Prof. Dr. Galip YAVUZ – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Geçmişten bugüne ahlaki değerleri temellendirme ve inşâ etme çabasında olan İslam âlim ve filozofları, gayretlerini Hz. Peygamber’in sîreti üzerinden gerçekleştirmeye uğraşmışlardır. Ancak burada muhaddisler, tarihçiler, fukahâ vb. zevat düşüncelerini farklı farklı açılardan ispata çabalamışlardır.

Çağdaş filozof Taha Abdurrahman ise, klasik ulema ve kadim İslam filozoflarından farklı bir anlayışla, ayrı bir idrak boyutundan yaklaşarak “değerler” meselesini farklı bir arka plan üzerine oturtmaktadır. Bu arka planın dikkate değer olmasının yanında, değerlere değer katan bir özellikte olması yönünden de ayrı bir öneme haiz olduğunu düşünmekteyiz. Binaen aleyh Taha Abdurrahman’ın metodu hem felsefeyi hem ahlaki hem de tefekkürü içine alan bir çerçeveye sahip olması yönüyle farklıdır.

Zira ona göre ahlak, felsefenin bir parçası, her türlü erdemin hayat bulduğu sîret de ahlakın bir parçasıdır. Bu nedenle Taha Abdurrahman diğer değerlerde olduğu gibi “Güvenirliği” temellendirirken üç metodolojik yöneme bağlı kalıştır.

Birincisi: Tefekkür İlkesi

İkincisi: Ayetlerden İbret Alma İlkesi

Üçüncüsü: Misak İlkesi’dir.

Anahtar Kelimeler: İslam Felsefesi, Ahlak, Değerler, Güvenirlik, Taha Abdurrahman.

Erken Dönem Değerler Eğitiminde Nebvî Tatbikat

Dr. Mesut ÇAKIR - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Değerlereğitimi, bireyinahlaki, sosyalvemanevideğerleribenimsemesini, bu değerleri hayatında davranış haline getirmesini sağlayan bir süreçtir. Toplumun geleceği adına büyük önem taşıyan bu eğitim, insanın kişiliğinin şekillendiği erken yaşlarda başlamalı ve bizzat rol modeller aracılığıyla verilmelidir. Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.s.), örnek bir öğretici olarak, özellikle çocukların eğitiminde etkili yöntemler benimsemiş ve bu konudaki uygulamalarıyla çok kıymetli örnekler sunmuştur.

Bu bildiride, Hz. Peygamber'in çocuklara yönelik değerler eğitimindeki metotları, erken yaşta verilen eğitimin kalıcı etkileri üzerinde durulacaktır. Peygamberimizin, zekât hurmalarından yiyen torununu "Bunlar bize helal değil" diyerek uyarması, ahlaki duyarlılığın çocuk yaşta kazandırılmasına dair somut bir örnek sunmaktadır. Benzer şekilde, yemek yerken "Besmele ile başla, sağ elinle ye ve önünden al" tavsiyesi de günlük hayatta uygulanabilir adap kurallarının erken yaşta verilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

Hz. Peygamber'in eğitim yöntemleri, çocuğun kişiliğini zedelemekten, sevgi ve merhamet esaslı bir yaklaşım sergileyerek değerlerin nasıl aktarılması gerektiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, çocuğun yanlış davranışlarına karşı sabırlı bir tutum sergilemeyi, doğru davranışı ise bizzat uygulayarak öğretmeyi esas almaktadır.

Sonuç olarak, Hz. Peygamber'in çocuk eğitimindeki nebevî uygulamaları, değerler eğitiminin erken yaşta başlamasının önemi ve eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine dair çağlar ötesi bir rehber sunmaktadır. Bu bildiride, söz konusu uygulamalar ışığında, erken yaşta verilen değerler eğitiminin bireysel ve toplumsal boyutları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hz. Peygamber, Erken Dönem, Değerler Eğitimi.

**Aile Eğitim Programlarının Aile Yuvasına
ve Çocuk Eğitimine Katkıları
Dr. İdris ERTÜRK - Ordu Üniversitesi**

Aile, biyolojik, hukukî veya duygusal bağlarla birbirine bağlı bireylerden oluşan en küçük toplumsal birimdir. Bireyin doğumundan itibaren gelişim sürecinin şekillendiği, ona sevgi, güven ve destek sunan bir yapıdır aile. Ailenin sağlam temeller üzerine kurulması, binasını teşkil ettiği toplumun da güçlü ve sağlam bir yapıya kavuşturur. Bu yapıdan neşet edecek çocuklar da aynı şekilde özgüvenli, sağlıklı ve mutlu bireyler olarak topluma kazandırılmış olur.

Sağlam bir aile yapısı da güçlü bir evliliğe dayanır. Bunun için evlilik birlikteliğini oluşturan fertlerin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı olmalarının yanında evliliğin önemini, gereklerini ve sorumluluklarını bilmesi ve bunları üstlenebilecek yeterliklere sahip olması gerekir. Günümüzde evlilik birliğinin oluşturulmasında her ne kadar sevgi, aşk vb. unsurlar ön planda tutulsa evlilik birliğinin devamı, evliliğin meyvesi çocukların bakımı, himayesi ve yetiştirilmesi adına doğru adımların atılması önemlidir.

Son yıllarda aile yapımızda yaşanan sorunlar birçok ailenin dağılmasına neden olmuştur. Aile içi şiddet, boşanmalar, cinayetler gibi aile birliğini, dolayısıyla toplum yapısını sarsan olaylar çoğalmıştır. Böylece sarsıntılı birlikteliklerin olduğu ailelerde en büyük zararı çocuklar görmektedir. Bu nedenle evliliklerin sağlıklı yürümesi, oluşabilecek sorunların aklıselimle çözülmesi, özellikle de çocukların doğru bir şekilde yetiştirilmesi adına evlilik öncesinde ve sonrasında başta ebeveynler olmak üzere aile bireylerine aile rehberliği ve danışmanlık eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, özellikle eşlere verilecek eğitiminin aile yapısı ve çocuk eğitimine katkıları, ailevi sorunların çözümündeki önemi ve mutlu yuvaların devamındaki tesirleri üzerinde durulmuştur. Çalışmada literatür taraması ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bilgi ve bulgular değerlendirilerek aile eğitim programlarının, özellikle de evlilik öncesi eğitimlerin öneminin vurgulanması, böylelikle sağlıklı, mutlu yuvaların oluşmasına katkı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada evlilik öncesi eğitimlerin sağlıklı bir aile yapısının oluşmasında ve devamlılığında önemli katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik, Aile Eğitim Programı, Evlilik Eğitimleri.

**Geleneksel Terbiye Temsilinde Önemli Bir Örnek:
Torununun Gözleminden Ali Tantâvî
Dr. Mehmet BÜYÜKMUTU – İLAM / İlmî Araştırmalar Merkezi**

Çocuk eğitiminin önemli sacayaklarından biri de -popüler bir söylem olan- örneklik teşkil edecek kimselerin varlığı ve çocukların “söyleme” (nasihat) değil “örneğe” (rol model) olan ihtiyacıdır. Başta pedagojik etiğim uzmanlarının ortaya koyduğu birçok eserde nasıl bir yöntemle çocuklara yaklaşılmaması gerektiği, onların psikolojik, sosyolojik, duygusal, zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarına ve gerçekliklerine yaklaşılmaması gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir. Bununla birlikte hayat tasavvuru, yaşantısı ve ortaya koyduğu çalışmalarıyla örneklik teşkil eden ve bu örnekliği en yakın kimselerin dilinden nakledilen kimselerin çocuk terbiyesinde ifade ettiği anlam oldukça kıymetlidir. Şayet bu durum nakli, örnekliğiyle bilinen kimselerin terbiyesinde yetişmiş kimseler tarafından yapılıyorsa daha da anlamlı hale gelecek, çocuk yetiştirmede “söylem ve örnek” birlikteliğini yansıtmada konusunda ehemmiyet arz edecektir.

Yaşadığı dönemin önemli tanıklarından olan Ali Tantâvî (1909-1999) farklı alanlarda yazdığı birçok kitapta önemli konulara dikkat çeken, farklı yönlerinin yanı sıra mürebbi kimliğini ön planda tutarak gençlere yönelik fikrî söylemlere ağırlık veren son dönem âlim, mütefekkir ve mürebbilerinden biridir. Gençlerin fikir, akide ve ilim dünyasına dair yaptığı vurgular ve zihin-gönül birlikteliğine dair değerlendirmeleri ile günümüze de hitap eden eserler kaleme alan Tantâvî’nin nasıl bir mürebbi olduğunu ve çocuk yetiştirmede nasıl bir temsiliyeti ifade ettiğini yine yazar ve araştırmacı olan torunu Âbide el-Müeyyed el-Azam kaleme almış olduğu “Hâkezâ rabbânâ ceddî” (Dedem bizi böyle terbiye etti.) kitabında ele almaktadır. Geleneğe ve İslam kültürüne kuvvetli bir iltisakı olan, bununla birlikte kendi döneminin gereksinimlerini ve dilini de yakından bilen Tantâvî’nin çocuk terbiyesinde ortaya koyduğu portre ve profilin “söylem-örnek” noktasında günümüz için önemli bir boşluğu doldurmakta; modern zamanda geleneğin nasıl uygulanacağı ve çocuklarla iletişim dilinin hangi zeminde ve boyutta olacağını göstermesi açısından kıymet arz etmektedir. Bu tebliğde torunu Âbide el-Müeyyed’in şahitliğinden “Ali Tantâvî’nin çocuklarla iletişim dili, üslubu, nasihati fiile döken tavrı ve örnekliği” ana hatlarıyla ele alınarak tahlil edilecek, geleneği günümüz dünyasına yansıtması ve temsil etmesi açısından hangi zemine oturduğu ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ali Tantâvî, Âbide Müeyyed, Çocuk Terbiyesi, Gelenek ve Gelecek, Örnek ve Söylem.

Çocukluk Döneminde Ailenin Din Eğitimindeki Rolü

Dr. Abdülaziz YENİYOL – Milli Eğitim Bakanlığı

Din eğitimi, bireylerin manevi gelişiminde ve toplumsal değerlerin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, çocukluk dönemi, bireyin dini kimliğini ve değer sistemini şekillendirdiği kritik bir evre olarak öne çıkmaktadır. Aile, çocuğun dinî eğitiminde temel bir sosyalizasyon kaynağı olarak yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz; aynı zamanda dinî değerlerin benimsenmesi ve günlük hayata uygulanması süreçlerinde rehberlik eden en önemli kurumlardan biri konumundadır. Ebeveynler, çocuklarının fiziksel, psikolojik, sosyal ve manevi gelişimlerini yönlendiren temel aktörler olarak, onların ahlaki ve manevi gelişimlerini destekleyecek uygun bir eğitim ortamı sağlama sorumluluğunu taşımaktadır.

Bu çalışmada, ailenin din eğitimindeki rolü, sorumlulukları ve önemi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle, çocukluk döneminde ailenin din eğitimi-ne olan etkisi, bu süreçteki sorumlulukları ve bireyin uzun vadeli dini gelişimine katkıları incelenmiştir. Araştırmada, nitel yöntemlere dayalı literatür taraması yapılmış ve elde edilen bulgular analiz edilerek, ailenin din eğitimi-ndeki rolü çok yönlü bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, aile ortamında verilen din eğitiminin bireyin ilerleyen yaşlardaki dini tutum-larını ve kimlik oluşumunu büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Çocukların din ve ahlakla ilgili tutum ve davranışları, çevrelerindeki çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında aile, okul, arkadaş çevresi ve medya gibi unsurlar yer almaktadır. Çocukların bu unsurların etkisiyle şekillen-en tutum ve davranışları, yaşamları boyunca devam edebilir. Bu nedenle, çocukların din ve ahlak eğitiminde etkili olan faktörleri anlamak ve doğru bir şekilde yönlendirmek, aileler ve toplumlar açısından büyük bir öneme sahiptir. Sonuç olarak, aileler, çocuklarının dini tutum ve davranışlarını şekillendirmede belirleyici bir role sahiptir. Dolayısıyla, ailenin din eğitimindeki sorumlulukla-rı ve etkisi, toplumun genel dinî eğitim seviyesinin oluşumunda da kritik bir rol üstlenir. Ailelerin, çocuklarının dinî eğitimine gereken önemi vermeleri ve bu sorumluluğu doğru bir şekilde yerine getirmeleri, toplumun dinî ve ahlaki değerler açısından daha sağlam bir geleceğe ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Eğitim, Din Eğitimi, Ailede Din Eğitimi, Dini Gelişim.

**Din Psikolojisi Perspektifinden Erken Çocukluk
Özelliklerinin Cinsel Kimlik Gelişimine Etkisi**
Doç. Dr. Sezai KORKMAZ - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Erken çocukluk dönemi (0-8 yaş), bireyin psikososyal ve kimlik gelişiminin şekillendiği kritik bir süreçtir. Bu dönemde çocuklar, güvenli bağlanma, bağımsız hareket etme ve girişkenlik gibi temel özellikleri kazanmaktadır. Bu çalışma, din psikolojisi perspektifinden bu özelliklerin kimlik gelişimine katkısını fitrat anlayışı çerçevesinde değerlendirerek dini ve ahlaki boyutlarını incelemektedir. Günümüzde önemli bir mesele olarak görülen eşcinsellik ve cinsiyet kimliği konularının temellerinin bu dönemde atıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, cinsel kimlik gelişimini anlamak ve dini değerlerle bu sürecin sağlıklı bir şekilde nasıl desteklenebileceğine dair teorik ve pratik öneriler sunmaktır. Çalışma, İslam düşünce geleneğinde çocuk eğitimi ve kültürel mirasın aktarımı perspektifinden konuyu ele alarak, çağdaş eğitim paradigmaları çerçevesinde aile içindeki çocuk gelişiminin imkânlarını ve sınırlarını tartışmaktadır.

Erken çocuklukta bağlanma ve özerklik süreçlerinin ihmal edilmesi, bireylerin sağlıklı bir cinsel ve ahlaki kimlik geliştirmelerini zorlaştırmaktadır. Özellikle LGBT kimlik arayışlarının erken dönemdeki bağlanma deneyimleriyle bağlantısı, bireyselleştirilmiş ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak mevcut eğitim sistemlerinde bu farklılıklara yönelik pedagojik yaklaşımların eksikliği, bireysel kimlik gelişiminde sorunlara yol açabilmektedir.

Bu çalışmada, teorik analiz ve literatür taraması yöntemi kullanılarak, cinsel kimlik gelişimi bağlamında din psikolojisi ve gelişim psikolojisi alanındaki güncel araştırmalar incelenmiştir. Din ve değerler eğitiminin sosyo-psikolojik ve nöropsikolojik temelleri ele alınmıştır. Araştırma bulguları, güvenli bağlanma, özerklik ve girişkenlik kazanımının cinsel kimlik gelişimi üzerinde doğrudan etkili olduğunu ve bireysel farklılıkların kabul edilmesinin bu süreçte kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu özellikler kazanılırken, aile otoriteyi çocuğa bırakmamalıdır. İslam düşünce geleneğinde bireysel farklılıkların kabulüne yönelik yaklaşımlar, çağdaş pedagojik modellerle birleştirildiğinde, bireyin sağlıklı kimlik gelişimini destekleyen bir ortam sağlanabileceği ortaya konmuştur. Bu süreçte çocukların cinsiyet rollerinin net bir şekilde vurgulanması gerektiği ve anne-baba otoritesinin belirleyici bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Özellikle kız çocuklarının anneyi, erkek çocuklarının ise babayı model alması, sağlıklı kimlik gelişimi için önemli bir unsurdur. Cinsiyet rollerinin desteklenmesi amacıyla çocuğa yönelik pekiştirici ve olumlu davranışların sergilenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenli Bağlanma, Özerklik, Cinsel Kimlik, Ebeveyn Otoritesi.

Erken Çocukluk Döneminde Rutin ve Ritüellerin Spiritüel Gelişime Etkileri

Dr. Kübra YILDIZ - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Çocukların spiritüel gelişimi onların ilişkisellik ve bağlantısallık duygularıyla yakından alakalıdır. Bu durum hem dini hem de seküler bağlamlarda onların dünyayı anlamlandırma ve yaşamlarında anlam bulma süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocukların ilişkisel bilinç özelliğini dikkate alarak onların spiritüel gelişimlerini desteklemek amacıyla, rutin ve ritüellerin bireysel ve toplumsal etkilerinden yararlanılabilir. Rutinler bireysel veya toplu olarak gerçekleştirilen, düzenlilik ve güvenlik hissi sağlayan ve genellikle alışkanlığa dönüşen etkinliklerdir. Ritüeller ise kolaylıkla rutinleşebilen, semboller üzerine kurulu ve derin bir kolektif anlam taşıyan faaliyetler olarak tanımlanabilir. Rutinlerin ritüel niteliği kazanması ise yalnızca devamlılıkla değil, bireylerin bu faaliyetlere atfettikleri anlam ve derinlikle doğrudan ilişkilidir.

Çocuğun bütüncül gelişimini merkeze alan ve spiritüel yönünü desteklemeyi önemseyen alternatif erken çocukluk eğitimi yaklaşımlarında rutin ve ritüeller yalnızca pedagojik bir araç değil, aynı zamanda spiritüel gelişimi destekleyen önemli bir mekanizma olarak görülmektedir. Bu bağlamda, rutinlerin ve ritüellerin bilinçli bir şekilde tasarlanması ve uygulanması çocukların spiritüel gelişimine katkı sağlayabilecek önemli bir araç olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, rutin ve ritüellerin spiritüel gelişim açısından etkili olabilmesi, yalnızca düzenli olarak gerçekleştirilmesine değil; aynı zamanda bu süreçlerin nasıl tasarlandığı ve çocukların bu süreçlerde ne kadar aktif rol alabildiğine bağlıdır. Bu çalışmada, rutin ve ritüellerin çocukların ilişkisellik ve bağlantısallık duygularını nasıl desteklediği sorunsalından hareketle, bu iki etkinlik türünün çocukların anlamlandırma süreçlerine katkısı teorik bir çerçevede ve doküman analizi yöntemiyle incelenecektir.

Literatür temelli bir çalışma yapmak amacıyla yararlanılan doküman analizi yazılı veya görsel materyallerin incelenerek anlamlandırılmasını sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir. Literatürden elde edilen veriler tematik bir analizle sınıflandırılarak, farklı erken çocukluk eğitim yaklaşımlarında rutin ve ritüellere ilişkin örnekler sunmayı ve bunların erken çocukluk dönemi spiritüel gelişiminde nasıl değerlendirilebileceği ve etkili bir şekilde kullanılabileceğine yönelik bir perspektif geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonuçlarının eğitimciler ve ebeveynler için spiritüel gelişimi desteklemede somut öneriler ve rehberlik sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Erken Çocukluk, Spiritüel Gelişim, Rutin, Ritüel.

Aile ve Toplum İş Birliği Bağlamında Erken Çocukluk Dönemi Din ve Değerler Eğitimi

Dr. Rabia YILDIRIM - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Erken çocukluk dönemi, bireyin temel ahlaki ve manevi değerleri kazandığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde verilen din ve değerler eğitimi, çocuğun karakter gelişimini doğrudan etkiler. Ancak, bu sürecin yalnızca okul temelli bir yaklaşımla yürütülmesi yeterli değildir. Aile, okul ve toplum iş birliği sağlanarak eğitimin daha etkili hale getirilmesi gerekmektedir. Bu araştırma, aile katılımı, ev-okul koordinasyonu ve toplumsal destek mekanizmalarının din ve değerler eğitimi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma, literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, erken çocukluk döneminde din ve değerler eğitimi üzerine yapılan akademik çalışmalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Veli katılım stratejileri, sivil toplum iş birlikleri, sosyal sorumluluk projeleri ve kültürel etkinliklerin çocukların ahlaki gelişimi üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, aile katılımının çocukların ahlaki ve manevi gelişiminde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Okul-aile iş birliğinin güçlü olduğu durumlarda, çocukların değerleri daha kolay içselleştirdiği belirlenmiştir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları ve toplumsal destek ağlarının sürece dahil edilmesi, çocukların değerleri yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, ebeveyn eğitim programlarının yaygınlaştırılması, öğretmen-veli iletişiminin güçlendirilmesi ve toplum temelli öğrenme modellerinin geliştirilmesi önerilmektedir. Eğitim politikalarının oluşturulmasında, bütüncül ve iş birlikçi bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, erken çocukluk döneminde din ve değerler eğitiminin etkinliği, aile, okul ve toplum arasındaki iş birliğine bağlı olarak artmaktadır. Bu nedenle, eğitim süreçlerinin daha etkili hale getirilmesi için bu iş birliğinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Erken Çocukluk, Değerler Eğitimi, Aile ve Toplum, İş Birliği.

**Bütüncül Gelişim Yaklaşımı Çerçevesinde Erken Çocukluk Dönemi Din
Eğitiminde Bağlanmanın Rolü**
Tuba KIRIŞOĞLU - Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Hamza AKTAŞ - Düzce Üniversitesi

Erken çocukluk dönemi, bireyin bilişsel, duygusal, sosyal ve manevi gelişiminin temelini atıldığı hassas bir evredir. Bu dönemde güvenli bağlanma geliştiren çocuklar, ilerleyen yaşlarda sosyal ilişkilerinde daha başarılı, duygusal olarak dengeli ve öğrenmeye daha yatkın hale gelirler. Dini gelişimin duygularla şekillendiği erken çocukluk döneminde, din duygusu bağlanma, sevgi ve güven gibi temel duygular üzerine inşa edilir. Güvenli bağlanma geliştirmeyen çocuklar, okul öncesi dönemde sosyal, duygusal ve bilişsel sorunlarla karşılaşabilir. Ayrıca, bu çocuklar din eğitimi sürecine başladıklarında ayrılma kaygısı yaşayabilir ve bu durum manevi gelişimlerini olumsuz etkileyebilir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Seçilen çalışmalar, yayınlandıkları tarih, metodoloji ve bulgularına göre değerlendirilerek analize edilmiştir.

Bağlanma konusu araştırılırken; doğum, emzirme dönemi ve güvenli bağlanma süreçlerinin etkileri de araştırmaya dahil edilmiştir. Bağlanma kuramı, bireyin erken yaşlarda ebeveynleriyle kurduğu ilişkilerin ilerleyen yaşlardaki sosyal ve duygusal gelişimini şekillendirdiğini vurgular. Güvenli bağlanma geliştiren çocukların sadece psikososyal değil, manevi ve ahlaki gelişimleri de olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Din eğitimi perspektifinden bakıldığında, erken dönemde oluşan bağlanmanın, çocuğun Tanrı tasavvuru, dini ritüellere yaklaşımı ve manevi dünyasının şekillenmesinde kritik bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Bağlanma teorisi ve erken çocukluk döneminde din eğitimi arasındaki ilişkiye dair literatür incelemesi, güvenli bağlanmanın çocuğun manevi gelişiminde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin, erken çocukluk döneminde sağlıklı bağlanmayı destekleyici bir eğitim anlayışı benimsemeleri, din eğitimi sürecini olumlu yönde şekillendirecektir. Ayrılma kaygısının minimize edilmesi ve dini eğitim ortamlarının çocuğun duygusal ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi, manevi gelişimi destekleyen unsurlar arasındadır. Sağlık, aile ve eğitim politikalarının bu perspektifle geliştirilmesi, çocukların manevi gelişimini destekleyici nitelikte olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi, Bağlanma Teorisi, Bütüncül Gelişim Yaklaşımı, Ayrılma Kaygısı.

İlahiyat Fakültelerinde “Temel Eğitim Din ve Ahlâk Öğretmenliği” Lisans Programı Önerisi

Prof. Dr. Ahmet KOÇ – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm P. AĞIRAKÇA – İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Dr. Sümeyra UZUN - Milli Eğitim Bakanlığı

Kuruluşundan bugüne ilahiyat fakülteleriyle ilgili tartışmaların odağında “amaç” ve buna bağlı olarak geliştirilecek “program” meselesi yer almaktadır. Günümüzde bu fakültelerden beklenen yalnızca dinî bilimlerde uzman bireyler yetiştirmesi değil, aynı zamanda din eğitimi ve din hizmetleri alanlarında çağın gereksinimlerine uygun akademik bilgi üretmesi ve nitelikli meslek elemanları yetiştirmesidir.

Mevcut İlahiyat/İslâmî İlimler Fakülteleri mezunları için istihdam alanları geçmişe göre oldukça genişlemiş durumdadır. Mezunlar, öğretmenlik, din hizmetleri, manevi danışmanlık, yurtdışı din hizmeti gibi her biri farklı bilgi, beceri ve donanım gerektiren görevler yapmaktadır. Ancak mevcut tek tip program yapısı ile temel eğitim, ortaöğretim, mesleki eğitim ve yaygın din eğitimini kapsayan alanlarda uzman yetiştirme hedefi İlahiyat Fakülteleri için ağır bir yükür. İlahiyat mezunlarının istihdam alanları içerisinde yer alan mesleklerin gerektirdiği bilgi ve becerinin istihdam alanına göre özelleşmesi hem fakültelerin üzerindeki yükü hafifletecek hem de daha nitelikli alan uzmanları yetişmesini sağlayacaktır.

İlahiyat mezunlarının istihdam alanları içerisinde “temel eğitim din ve ahlak öğretmenliği” özel bir yer tutmaktadır. Burada temel eğitimden kasıt, okul öncesi eğitim ile ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıflardır. Temel eğitim döneminde gelişimin bütün alanlarının (bilişsel, sosyal duygusal, psiko-motor, dinî, ahlaki) dengeli bir şekilde desteklenmesi kritik öneme sahiptir.

Ülkemizde okul öncesi ve ilkokulda din ve ahlak eğitiminde son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı’nın açıkladığı 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’nde okul öncesi eğitimin peyderpey zorunlu eğitim kapsamına alınacağına dair karar ile 2021 yılında yapılan 20. Millî Eğitim Şurasında “Okul öncesi öğretim programında çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak din, ahlak ve değerler eğitimi yer almalıdır” kararı önemlidir. Keza Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı 4-6 yaş ve 7-10 yaş grubu Kur’an kursları temel eğitim çağındaki çocukların din ve ahlak eğitimi için önemli gelişmelerdir.

Öte yandan 1980 Anayasasının 24. Maddesinde; “... Din kültürü ve ahlâk eğitimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır” hükmüne rağmen ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflarda bugüne kadar yer verilmezken 2014 yılında yapılan 19. Milli Eğitim Şurası’nda; “İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflara da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin konulması” kararı ilkokulun bütün sınıflarında din kültürü ve ahlak bilgisi dersi verilmesine yönelik önemli bir adım olmuştur.

Bütün bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde temel eğitimde din ve ahlak eğitimi için ciddi bir uzmanlaşmış öğretmen ihtiyacı olduğu görül-

mekte, ancak bu öğretmeni yetiştiren herhangi bir lisans programı bulunmamaktadır. Oysa temel eğitim döneminin bilişsel, duygusal ve ahlaki gelişim açısından kritik olduğu ve bu dönemde görev alacak öğretmenlerin özel eğitim programlarına tabi tutulmaları gerektiği bilimsel bir gerçekliktir.

Bu bildiride, ilahiyat fakültelerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde, Temel Eğitim Din ve Ahlak Öğretmenliği alanına yönelik özel bir lisans programı açılması gerekliliği hukuki ve bilimsel gerekçelerle ele alınacaktır. Ayrıca, uluslararası örnekler incelenerek bu alanda uygulanabilecek program modeline dair somut bir öneri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat Fakültesi, Çok Programlı İlahiyat Modeli, Temel Eğitim, Din ve Ahlak Öğretmenliği.

**Montessori Metodunun 0-6 Yaş Bağlamında Din Öğretimine
Uyarlanması Üzerine Bazı Öneriler
Havva Nur AKYAR - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Hacer ÂŞIK EV - Balıkesir Üniversitesi**

Çocuk merkezli çağdaş yaklaşımlar arasında bir eğitim modeli olarak Montessori Metodu önemli bir yere sahiptir. Maria Montessori bu metodu özellikle okul öncesi çocukların eğitimi üzerine geliştirmiştir. Montessori Metodu'nun başlıca özelliği, özel tasarlanmış sınıflarda özel öğrenme materyalleri ile öğrencilerin aktif ve materyal seçiminde özgür olduğu bir öğretim sürecine dayanmasıdır. Ayrıca öğrencilere verilen programlar, konu bağlamında sınırlandırılmaz, konular disiplinler arası bir şekilde bağımsız olarak entegre edilir.

Ülkemizde bu metodun benimsendiği bazı eğitim kurumları olmakla birlikte Montessori'nin öğretim metodu üzerine Türkiye'de yapılmış çalışmalar yeterli seviyede değildir. Özellikle din eğitim ve öğretimi üzerine akademik çalışmalar sınırlı sayıdadır. Diğer taraftan din ve ahlak öğretiminde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılması ve farklı uygulama ve yaklaşımlara yer verilmesi etkili bir öğrenme için gereklidir. Bu bağlamda Montessori Metodu'nun ülkemiz din eğitiminde uygulanabilirliğine dair bazı sorular ortaya çıkmaktadır: Metot ülkemizde 0-6 yaş dönemi bağlamında din ve ahlak öğretiminde ne şekilde uygulanmalıdır? Montessori eğitiminde yer alan değerler nelerdir ve bu değerler bizim açımızdan önemli midir? Metodun değerler eğitimine dair yaklaşımları nelerdir? Montessori Metodu'na göre din ve ahlak eğitimi nasıl verilebilir?

Bu çalışma ile Montessori Metodu'nun Türkiye'de din eğitimi alanında uygulanabilirliği ve dini ve ahlaki değerlere uyarlanabilirliği 0-6 yaş çocukları çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışmamız nitel bir araştırmadır. Araştırma verileri doküman incelemesi yöntemi ile toplanmış ve eleştirel içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda çalışmamızda Montessori modelinin ne olduğu, çocuğa ve eğitimciye yaklaşımı, din ve değerler eğitimine bakışının nasıl olduğu gibi hususlar incelenecektir. Bu incelemeler sonucu Montessori Metodu'nda öne çıkan insanın doğası, özgürlük ve tecrübe kavramları din eğitimi açısından değerlendirilecektir. Sonuç olarak Montessori Metodu özel bazı materyallerle çocukların zihin dünyasının sadece pozitif bilimler bağlamında etkilemekle kalmayıp ahlaki ve dini değerleri kazandırabilecek bir niteliğe sahip yöntemler ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Montessori, Montessori Metodu, Materyal.

İslami Eğitimde Alternatif Bir Model: Orman Okulu Yaklaşımı
Dr. Şeref YILDIZHAN - Diyanet İşleri Başkanlığı
Süleyman ÇETİN - Diyanet İşleri Başkanlığı

Orman Okulu modeli, doğayla iç içe deneyimsel öğrenmeyi temel alan bir eğitim yaklaşımıdır. Çocukların doğrudan doğa içerisinde keşif yaparak ve doğal materyallerle etkileşim kurarak öğrenmelerini sağlar. Bu modelin İslâm din eğitimiyle örtüşen yönleri incelendiğinde, doğa sevgisi, tefekkür (derin düşünme), fitrat (yaratılış düzeni) kavramları ile güçlü bağlantılar taşıdığı görülmektedir.

İslâm'da doğa, insanın üzerinde düşünmesi ve Allah'ın kudretini anlaması için bir delil olarak sunulur. Hz. İbrahim (a.s.)'ın doğayı gözlemleyerek, güneşi, ayı ve yıldızları inceleyerek bir yaratıcının varlığını fark etmesi, İslâm'da doğa üzerinden tevhid (Allah'ın birliği) anlayışının keşfedilebileceğine dair önemli bir örnektir. Orman Okulu modeli de çocuklara, tıpkı Hz. İbrahim'in yaptığı gibi, doğayı gözlemleyerek düşünme ve yaratılışın işaretlerini keşfetme fırsatı sunar.

Bunun yanı sıra, dini değerlerin doğada ve doğal malzemelerle yapılan etkinlikler aracılığıyla öğretilmesi, Orman Okulu modelinin İslâmî eğitimle daha uyumlu hale getirilmesini sağlayabilir. Örneğin, sadaka kavramı, doğada bir kuşa su vermek veya ağaç dikme etkinliği ile anlatılabilir. Sabır ve şükür gibi erdemler, doğadaki canlıların büyüme süreci gözlemlenerek somutlaştırılabilir.

Ayrıca, fitrat eğitimi açısından da Orman Okulu modeli İslâmî anlayışla uyumludur. Fitrat, insanın doğuştan getirdiği saf ve doğal hâlidir. Çocukların eğitim sürecini doğanın içinde geçirmeleri, onların fitratlarına uygun bir şekilde gelişim göstermelerine katkı sağlayabilir. Beton yapılar yerine ormanlık alanlarda öğrenim görmek, onların yaratılışın düzenini daha yakından gözlemlemelerine ve doğanın bir parçası olduklarını fark etmelerine yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, Orman Okulu modeli, İslâmî eğitim ilkeleriyle önemli ölçüde örtüşmektedir. Doğayı gözlemleyerek yaratılışın hikmetlerini anlamaya yönlendirmesi, tefekkür kavramının verdiği önem ve dinî değerleri somut etkinlikler üzerinden öğretme potansiyeli, bu modelin İslâmî eğitim sistemine entegre edilebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Orman Okulu, Doğa Temelli Öğrenme, Çocuk Eğitimi.

**Erken Çocukluk Döneminde Din ve Değerlerin Aktarımında
Görsel-İşitsel Tekniklerin Rolü
Dr. Yakup KAYA - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi**

Erken çocukluk dönemi, bireyin kişilik gelişimi ve değer yargılarının temelini atıldığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde çocukların dini ve ahlaki değerler konusundaki ilk algılarının oluşumu, ebeveynler ve eğitimciler için büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Bu bağlamda görsel-işitsel teknikler, çocukların öğrenme süreçlerini desteklemek ve değer aktarımını daha etkili bir şekilde gerçekleştirmek için önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Görsel-işitsel teknikler, çocukların soyut kavramları anlamalarını kolaylaştırarak öğrenmeyi daha eğlenceli ve kalıcı hale getirebilir. Çizgi filmler, kısa videolar, animasyonlar, hikâye anlatımı ve şarkılar gibi yöntemler, çocukların dikkatini çekmek ve onları öğrenme sürecine aktif bir şekilde dâhil etmek için etkili araçlardır. Bu materyaller sayesinde dini ve ahlaki değerler, somut örneklerle çocuklara aktarılabilir. Örneğin, paylaşma, yardımlaşma ya da dürüstlük gibi temel değerler bir hikâye ile öğretilirirken, dua ve ritüel gibi kavramlar görsel içeriklerle daha anlaşılır hale getirilebilir.

Araştırmalar, görsel-işitsel materyallerin çocukların öğrenme motivasyonunu artırdığını ve onlarda duygusal bir bağ oluşturduğunu göstermektedir. Ancak bu süreçte seçilecek içeriklerin çocukların yaşına uygun, kültürel hassasiyetlere duyarlı ve pedagojik açıdan doğru şekilde hazırlanmış olması büyük önem taşır. Bununla birlikte, görsel-işitsel araçların yalnız başına yeterli olmayacağı unutulmamalıdır. Ebeveynler ve eğitimciler, rehberlik ederek bu materyallerin daha etkili bir öğrenme deneyimine dönüşmesine katkıda bulunabilir. Çocuklarla etkileşimli etkinlikler yapmak ve materyallerin içeriğini birlikte değerlendirmek, öğrenme sürecini daha anlamlı hale getirecektir.

Sonuç itibarıyla görsel-işitsel teknikler, erken çocukluk döneminde dini ve ahlaki değerlerin aktarımını desteklemek ve öğrenme süreçlerini zenginleştirmek için güçlü bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin etkili bir şekilde kullanılması, materyallerin özenle seçilmesine, pedagojik doğrulara uygun tasarlanmasına ve yetişkinlerin aktif katılımına bağlıdır. Bu araçların doğru ve bilinçli bir şekilde kullanımı, çocukların değer sistemlerini sağlam temeller üzerine inşa etmelerine yardımcı olabilir. Bu çalışma, görsel-işitsel araçların erken çocukluk dönemindeki rolünü vurgulayarak bu alanda etkili stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi, Din ve Değer Eğitimi, Görsel-İşitsel Teknikler, Pedagojik Yöntemler, Eğitim Materyalleri.

0-8 Yaş Grubu Çocuklara İnanç Esasları Öğretilirken İzlenmesi Gereken Metotlar

Dr. Şerife ÖZKETEN ÇATALKAYA - Milli Eğitim Bakanlığı

Çocuklara inanç esasları öğretilirken izlenmesi gereken metotlar konusu, din eğitimi, psikoloji, pedagojik yaklaşımlar ve ahlaki değerler bağlamında oldukça kapsamlı ve önemli bir alanı içine almaktadır. Bu çalışmanın amacı, 0-8 yaş grubu çocuklar için inanç esaslarının öğretiminde izlenmesi gereken etkili yöntemleri incelemektir. İnanç esaslarının erken yaşta öğretilmesi, çocuğun dini değerleri anlaması, içselleştirmesi ve hayatına geçirmesi açısından kritik bir dönemdir.

Bu sempozyumda, dini eğitimde kullanılan yöntemlerin, çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olarak nasıl daha etkili hale getirilebileceği ele alınacaktır. Çalışma, literatür taraması ve dini gelenekteki erken çocukluk eğitim uygulamaları üzerine yapılan araştırmaların bir araya getirilmesiyle gerçekleştirilecektir. Çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak, oyun temelli öğrenme, sembolik anlatımlar, model olma ve toplumsal etkileşim gibi yöntemlerin etkisi incelenecektir. Ayrıca, bu yöntemlerin çocukların dini inançları anlama ve içselleştirme süreçlerine nasıl katkı sağladığına dair örnekler sunulacaktır.

Doğumundan itibaren insani hayatla ilgili ihtiyaç ve isteklerinin karşılanmasına gereksinim duyan çocuğun, bu ihtiyaç ve isteklerden olan sevgi, güven ve bağlanma duygularını en mükemmel şekilde karşılayan dindir. Çalışmada erken çocukluk dönemi eğitim teorileri, pedagojik yaklaşımlar, dini eğitim literatürü ve psikolojik gelişim üzerine yapılan bilimsel çalışmalar kaynak olarak kullanılacaktır. Özellikle dini eğitimle ilgili alan, çocuk gelişimi literatürü ve sosyo-psikolojik araştırmalar temel alınacaktır. Bu çalışma, çocuklara inanç esaslarının öğretimi konusunda, gelişimsel özelliklere uygun metotların önemini vurgulamayı hedeflemektedir. Elde edilecek sonuçlar, öğretmenlere ve ebeveynlere, dini eğitimde daha etkili ve kapsamlı yaklaşımlar geliştirmeleri için rehberlik sağlayacaktır. Ayrıca, dini değerlerin çocukların erken yaşlarda öğrenilmesiyle, toplumda sağlıklı inanç temellerinin atılmasına katkı sunulacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnanç Esasları, Metot, Çocuk, Gelişim, Eğitim.

Fakihlerin Bakışıyla Değerler Eğitimi

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN - Marmara Üniversitesi

Bugün Müslümanlar olarak en çok muzdarip olduğumuz hususlardan biri de gençlerimizi değerlerimize göre yetiştirememektir. Günümüzde anne babalar olarak birtakım değerleri benimseyip bu değerlerin kıymetli olduğunu biliyoruz ve bunları nesillerimize emânet etmek istiyoruz. Zira bu değerler bizi biz yapan, aynı zamanda insanlığa örnek olan ve topluma önderlik yapan değerlerdir. Şâyet bunları biz kazandığımız gibi genç nesle kazandıramazsak kimliğimiz, medeniyetimiz ve Müslüman kişiliğimiz ya tamamen kaybolacak veya tanınmaz hale gelecektir. Çünkü bu değerler, Yüce Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla insanlığın yararı ve huzuru için öğrettiği ve yaşatılmasını istediği değerlerdir. Peki, nedir bu değerler? Elbette İslâm'dır. Yani Allah'ın insanlığın kurtuluşu için gönderdiği din ve onun içinde yer alan inanç, ibadet, ahlâk ve hukuka dair hükümlerdir. Bir başka ifadeyle değerler; insana bir kimlik kazandıran, benimsediği zaman mutlu eden, benimsemediği zaman mensubu olduğu medeniyete yabancı kılan, insana özgü, onun için oluşturulmuş, onun üzerinde güzel duran, düşünce, davranış, anlayış ve tutumlardır.

Bu sebeple değerler para ve madde ile ölçülemez. Değerler insan içindir. Çünkü esas değer olan insandır. İnsanı korumak için değerleri korumak gerekir. Allah insanın mükerrem, yani saygın varlık olduğunu ve en güzel surette yaratıldığını haber vererek onun değerli olduğuna işaret etmektedir. O kadar ki, dinimize göre dirisi saygın olan insanın ölüsü de saygındır. Misal cenaze merasimleri ve defin işlemleri de esasen ona verilen değerın bir göstergesidir. Bu değerlerin içinde âdâb-ı muâşeret denilen ve insanlar arası davranış ve nezâket kurallarını ifade eden değerler de vardır. Bunların bir kısmı yerel ve millî örflerden kaynaklanmış olsa da dinin ruhuna ve ilkelerine aykırı olmadıkları sürece kabul edilir ve uygulanır.

Sevgi, saygı, merhamet, yardımlaşma, büyüklerin elini öpme, onlara yer verme, hastaları, komşuları, eşi ve dostu ziyâret etme, iyilik yapma, hüsn-i zan besleme, yalan söylememe, dürüst olma... gibi davranışlar birer değerdir. Bunların tersi de değersizliktir. Güzel ahlaka örnek değerler insanın saygınlığını artırırken karıştı insanı sıradanlaştırıp yaradılış manasından uzaklaştırır.

Şimdi bu değerlerimizi dikkate aldığımızda günümüz gençliğinin bunları çok da benimsemediğini, zihinlerinde ve davranışlarında bunlara karşı bir soğukluğun olduğunu gözlemlemek mümkün. Ancak elbette buna bir çözüm bulmak da ebeveynler olarak boynumuzun borcudur. Her birimiz yaşayarak örnek olmalıyız. Önce şunu sormak gerekir: Bu değerleri kim temsil edecek ve kim öğretecek? Elbette ilk olarak aile büyükleri, öğretmenler, hocalar ve örnek şahsiyetler. Çünkü bizim dinimizde ve medeniyetimizde kendi yaşamadığı bir şeyi başkasına telkin etmek hoş karşılanmadığı gibi etkili de olmaz.

Anahtar Kelimeler: İslam Medeniyeti, Değerler Eğitimi, Ahlakî Değerler, Âdâb-ı Muâşeret, Fakihlerin Yaklaşımı.

Çocuk ve Değerler Eğitimi: Çocuk İlâhileri Üzerinden Bir Analiz
Doç. Dr. Betül İZMİRLİ - Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Kevser AY - Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Değerler eğitimi, Türkiye’de son birkaç on yıldır gündeme gelen ve eğitimin yeniden yapılandırılması adına desteklenen bir proje olmuştur. Bu projenin muhatabı çocuklar; merkezî mahalli ise öncelikle ev ve sonrasında okullardır. Saygı, sevgi, merhamet, hoşgörü, sadakat, vefa, tevâzu vb. birçok ahlâkî değer in bireye ilk çocukluk evresinden itibaren verilmesi hedeflenir. Bahsi geçen ve Türk-İslâm geleneğine göre benimsenen ahlâkî değerler, aynı zamanda Temel İslâm Bilimleri’nin ve İslâm Düşünce Tarihi’nin vazgeçilmez bir parçası olan Tasavvuf’un da ana unsurlarıdır.

Bunların nasıl, hangi yöntemlerle aktarılabilceği ve kazandırılabilceği konusu ise birçok usûl ve yöntemi ihtiva etmektedir. Dolayısıyla bu topluma mensup bireyleri küçük yaştan itibaren bir anlamda olumlu şekilde bu değerlere “maruz bırakmanın” yollarından biri de sanatın iki ögesi: edebiyat ve müziktir. Nitekim ahlâkî ve öğütsel hususa sahip ve beste ile icra edilen ilâhî metinleri, tasavvufî eğitimde reşit bireyler için ne denli faydalıysa; ülkemizde “çocuk ilâhileri” kapsamında geçmişten bugüne sunulan çalışmalar da erken çocukluk döneminden itibaren o denli faydalıdır.

Buna binaen çalışmamızda çocuk ilâhilerinde mevcut ahlâkî-tasavvufî değerlerin ne şekilde işlendiği ve sunulduğu; betimleme, kavramsal analiz ve metin değerlendirme yöntemiyle ele alınacaktır. Böylece değerler eğitiminde dinî-tasavvufî kültürün bir parçası olan ilâhilerden, çocukların algı ve kapasite düzeyine göre inşa edilerek istifade edilebilirliği ve bunun uzun vadede getirileri anlaşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Değerler Eğitimi, Çocuk Eğitimi, İlâhiler, Çocuk İlâhileri.

Değerlerin Aktarımı Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı Âdâb-ı Muâşeret Ünitesinin İncelenmesi: Teklif ve Öneriler

Dr. Betül AŞKIN - Diyanet İşleri Başkanlığı

Nitelikli bir eğitim, insanın tüm gelişim alanlarını destekleyip geliştiren bir eğitimidir. Sadece belirli alanlara ağırlık vererek diğer alanları dikkate alınmadan planlanan eğitim programlarında istenilen başarıya ulaşmak mümkün görülmemektedir. İhmal edilen alanlarda oluşan boşluklar, yaşamın ilerleyen yıllarında telafisi zor kayıplar oluşturmaktadır. Birçok davranışın temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde akademik başarıyı destekleyen bilişsel gelişime ağırlık verilip insanın sağlıklı ilişkiler kurarak toplumsallaşması üzerinde etkili olan değerler eğitimi ihmal etmek çok yönlü nitelikli eğitim tanımı dışında kalmaktadır. Bireyin topluma uyumunu destekleyen değerler eğitimi içerisinde âdâb-ı muâşeret de büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizden erken çocukluk döneminde din ve değerler eğitimi hizmeti veren DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında, değerlerin aktarılması ve davranışa dönüştürülmesine amacıyla faaliyetler yürütülmektedir. DİB 4-6 Yaş Kur'an kursları öğretim programında değerler eğitimi öğrenme alanı içerisinde âdâb-ı muâşeret ünitesi yer almaktadır. Ünite içerisinde, belirlenen değerlerin kazandırılmasına yönelik çeşitli etkinlikler bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı öncelikli olarak erken çocukluk döneminde âdâb-ı muâşerete dikkat çekmektir. Bu kapsamda âdâb-ı muâşeretin kazandırılmasının önemine vurgu yapılarak söz konusu programın âdâb-ı muâşeret ünitesi incelenecektir. Uygulama örnekleriyle birlikte ünite içeriğine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Âdâb-ı Muâşeret, Değerler Eğitimi.

Diyanet Çocuk TV “Çocuk İlahileri” Programındaki İlahilerde Yer Alan Dini ve Ahlaki Unsurlar

Züleyha GÖĞEBAKAN - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, “Diyanet Çocuk TV Çocuk İlahileri” programında yer alan 39 ilahinin muhtevalarının dini ve ahlaki unsurlar açısından incelenmesi ve bu ilahilerin çocuklara dini ve ahlaki değerlerin aktarımındaki rolünün ortaya konulmasıdır.

Tarama modeli kullanılan bu çalışmada, Diyanet Çocuk TV’de yayınlanan “Çocuk İlahileri” programındaki 39 ilahi detaylı bir şekilde incelenmiştir. İlahilerde yer alan dini ve ahlaki değerler, çocukların dini duygularını geliştirmeye yönelik öğretilerle birlikte ele alınmıştır. Bu inceleme sırasında şu sorulara cevap aranmıştır:

- Diyanet Çocuk TV Çocuk İlahileri programında hangi dini ve ahlaki unsurlar işlenmiştir?
- Diyanet Çocuk TV Çocuk ilahileri programında değer aktarımı nasıl bir dil ve anlatımla yapılmaktadır?
- Diyanet Çocuk TV Çocuk İlahileri programında kullanılan müzikal ve görsel unsurlar, çocuklar için ne kadar uygun ve etkili bir şekilde tasarlanmıştır?

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, çocuk ilahilerinde yer alan dini unsurlar şunlardır:

1. İnanç: Allah, Peygamber, Kur’an-ı Kerim, Cennet.
2. İbadet: Namaz, Oruç, Zekat, Hac, Dua.

Ahlaki unsurlar ise şu temalar etrafında şekillenmiştir:

1. Ahlaki ve Manevi Değerler: Sevgi, Saygı, Şükür, Dürüstlük, Hoşgörü, Kanaat, Güzel Ahlak, İyilik, Komşuluk, Misafirperverlik.
2. Aile ve Toplum: Anne ve Anne sevgisi, Çocuk ve Bayram, Eğitim ve Okul, Doğa ve Hayvan sevgisi.

İlahiler, çocukların dini değerlerle tanışmalarını sağlayan önemli bir araçtır ve dini öğretinin çocuklara eğlenceli bir şekilde sunulması, etkin bir öğrenme metodu olarak değerlendirilmiştir. Dini değerlerin çocuklara erken yaşlardan itibaren kazandırılması büyük önem taşır. Bu bağlamda, Diyanet Çocuk TV’nin “Çocuk İlahileri” programı, dini eğitimin temel taşlarını atmaya yönelik etkili bir materyal olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Diyanet Çocuk TV, Çocuk İlahileri, Dini Unsurlar, Ahlaki Değerler, Değer Aktarımı, Müzikal Unsurlar, Görsel Unsurlar.

Diyanet İşleri Başkanlığı Hadis Konulu Çocuk Edebiyatı Eserlerine
Genel Bir Bakış
Dr. Şule SOYAL ŞENOL - Diyanet İşleri Başkanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye’de dini konularda rehberlik etmek, dini bilgileri yaymak ve toplumu dini açıdan aydınlatmak amacıyla kurulmuş bir kurumdur. Kurum, sadece yetişkinler için değil, çocuklar için de eğitici ve öğretici içerikler üretmektedir. Bu kapsamda, çocuk edebiyatı alanında da önemli çalışmalar yürütmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın çocuk edebiyatı eserleri hem dini değerleri aktarmak hem de çocukların manevi dünyalarını zenginleştirmek amacıyla hazırlanmaktadır. Hikayeler, masallar, şiirler ve çizgi romanlar gibi farklı türlerde eserler sunularak, çocukların ilgisini çekecek ve onları eğlendirirken öğretecek içerikler oluşturulmaktadır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde, İslam’ın temel prensipleri, Peygamberlerin hayatları, dini bayramlar, ibadetlerin anlamı ve önemi gibi konular işlenmektedir. Ayrıca, dürüstlük, yardımseverlik, sabır, hoşgörü, adalet gibi evrensel değerler de vurgulanmaktadır. Bu sayede, çocuklar hem kendi kültürlerini ve inançlarını tanımakta hem de evrensel değerlerle donanmaktadır. Bu konular ele alınırken hadislerden faydalanılmış hatta hadisleri merkeze alan kitaplar yazılmıştır. “40 Hadis Düşler Adası” ve “Hadislerle Öğreniyorum Serisi” bu çalışmalara örnektir.

Bu çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan hadis konulu çocuk eserleri pedagojik, içeriksel ve dini eğitim açısından incelenecektir. Eserlerin çocukların dini ve ahlaki gelişimine nasıl katkıda bulunduğu, içeriklerin yaş gruplarına uygunluğu ve hadislerin çocuklara aktarımında kullanılan yöntemler analiz edilecektir.

Son yıllarda çocuklara yönelik dini içeriklerin artması, Diyanet’in bu alandaki çalışmalarını daha da öne çıkarmaktadır. Çocukların küçük yaşlardan itibaren doğru bilgilerle yetişmesi, toplumun geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu alandaki çalışmaları, çocukların hem dini hem de ahlaki açıdan sağlam bir temel üzerinde yetişmesine katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Diyanet İşleri Başkanlığı, Çocuk Edebiyatı, Din Eğitimi, Dini Değerler.

Diyanet 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Programı ve Ders Kitapları
Prof. Dr. Mehmet Kamil COŞKUN - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ayşe BOZDOĞAN - Diyanet İşleri Başkanlığı

Bu çalışmanın amacı, erken yaş din eğitiminin daha etkili hale getirilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından yürütülen 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları program ve ders materyallerini akademik bir perspektifle değerlendirmek ve bu doğrultuda öneriler sunmaktır.

Bu kapsamda DİB tarafından yürütülen 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları öğretim programının içeriği ve ders materyalleri çok yönlü bir şekilde incelenmiştir. Erken çocukluk dönemi, bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişiminin en hızlı gerçekleştiği dönemlerden biri olup, bu süreçte verilen din eğitiminin çocukların değerler sistemine, kimlik inşasına ve ahlaki gelişimine katkıları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik din eğitimi programları, erken çocukluk dönemi gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak ele alınmıştır.

Özellikle soyut kavramların anlaşılmasını kolaylaştıran hikayeleştirme, dramatizasyon, oyun temelli öğrenme, görsel ve işitsel materyal kullanımı gibi yöntemlerin programa nasıl entegre edildiği incelenmiştir. Ayrıca, programın çocukların duygusal ve ahlaki gelişimi üzerindeki etkileri değerlendirilmiş; sevgi, merhamet, paylaşma, dürüstlük ve sorumluluk gibi değerlerin aktarımında hangi öğretim yöntemlerinin benimsendiği irdelenmiştir.

Çalışmada ayrıca DİB 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında kullanılan ders kitaplarının yapısı ve içeriği analiz edilmiştir. Ders kitapları pedagojik açıdan değerlendirilmiş; dil kullanımı, görsel materyaller, etkinlikler ve anlatım yöntemlerinin çocukların gelişim seviyelerine uygunluğu tartışılmıştır. Bu çerçevede, mevcut programın ve ders kitaplarının güçlendirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden dökümantasyon yöntemi kullanılarak ders kitapları, program yönergele-ri, öğretici kılavuzları gibi belgeler içerik analizi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Yaş Din Eğitimi, Diyanet 4-6 Yaş, Din Eğitimi Programı, Ders Materyalleri.

‘4-6 Yaş Kuran Kursu’ Kavramı Üzerine Değerlendirmeler

Doç. Dr. Ahmet ÇAKMAK - Kocaeli Üniversitesi

Kuran Kursları cumhuriyet Türkiye’sinin bir uygulama biçimi olarak var olagelmıştır. Bu kurslar öncesinde hafızlık olarak düşünülmüşken sonraki zamanlarda belirli yaş grupları için yaz kuran kursları ve yetişkin din eğitimi için de ihtiyaç odaklı kuran kursları açılmaya başlanmıştır. Bu durum ‘Kuran kursu’ kavramının anlam dünyasını genişletmiş ve yaygın din eğitiminin yasal mekanları olarak bilinmesini ortaya çıkarmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın (DİB) hizmet alanlarının genişlemesiyle beraber farklı alanlarda da kuran kursu kavramı kullanılmaya başlanmış ve 2014 yılında okul öncesinde din eğitimi 4-6 Yaş Kuran Kurslarını ihdas etmiştir. Bu kurslar adından anlaşılacağı üzere mezkur yaş aralığındaki çocuklar için çeşitli amaçlar için geliştirilmiş bir programdır. 2014 yılındaki program sonradan 2018, 2022 ve 2024 yıllarında güncellenmiş ve hali hazırda 2024 yılındaki program bu kurslarda uygulanmaktadır.

Bu çalışmada ‘Kuran kursu’ kavramının tarihsel izleğinden ve 4-6 yaş öğretim programlarının amaç, içeriklerinden hareketle kavramın mevcut uygulamaya uygunluğu tartışılacaktır. Bu tartışmalara istinaden uygulama için yeni kavram önerilerinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Kuran Kursu, 4-6 Yaş, Öğretim Programı, Kavram.

Erken Çocukluk Dönemi Eğitiminde Geleneksel ve Dini Yaklaşımlar:

Kuramsal Temeller, Etkileri ve Güncel Tartışmalar

Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA - Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi

Erken çocukluk dönemi (0-8 yaş), bireyin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu yaş aralığında sunulan eğitim yaklaşımları, bireyin temel değerlerini, toplumsal davranış kurallarını ve ahlaki ilkelerini oluşturmasında önemli bir etkide bulunur. Geleneksel ve dini yaklaşımlar, özellikle aile temelli eğitim modellerinde tarih boyunca yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Bu makale, erken çocukluk döneminde (0-8 yaş) geleneksel ve dini yaklaşımların eğitime etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bireyin kişilik ve ahlaki değerlerinin şekillendiği bu kritik dönemde, farklı pedagojik modellerin çocukların gelişimine katkısı tartışılmaktadır. Geleneksel eğitim yaklaşımları, toplumsal normların ve kültürel değerlerin aktarılmasına odaklanırken, dini yaklaşımlar manevi gelişim ve etik değerlerin kazandırılmasını hedeflemektedir.

Makale, geleneksel yaklaşımların otorite ve disipline dayalı yapısını ele alırken, dini eğitim uygulamalarının ahlaki bilinç ve manevi değerler üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Ayrıca, bu iki yaklaşımın pedagojik açıdan benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Yöntem olarak, ilgili literatür taranarak kuramsal analiz yapılmış ve farklı kültürlerde uygulanan modellerden örnekler sunulmuştur.

Sonuç olarak, geleneksel ve dini eğitim yaklaşımlarının erken çocukluk döneminde önemli katkılar sağladığı, ancak bireysel yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi sınırlayabileceği belirtilmiştir. Bu yaklaşımların dengeli bir şekilde birleştirilerek modern pedagojik yaklaşımlarla harmanlanması önerilmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmaların, bu yaklaşımların etkilerini hem nicel hem de nitel verilerle inceleyerek eğitimin kalitesine yönelik daha kapsamlı öneriler sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Dönemi, Geleneksel Eğitim, Dini Eğitim.

H.z. Peygamber'e (s.a.v) Göre Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi Ne Zaman Başlar ve Nasıl Sürdürülür? Doç. Dr. Murat KAYA - Bingöl Üniversitesi

Çocuklar kendilerine sunulan imkânlarla göre şekillenen toplumlarının geleceğidirler. Çocuk eğitimini doğru zamanda başlatılıp doğru zeminde, doğru usullerle sürdüren toplumlar geleceklerini teminat altına alırlar iken bu eğitimi geciktirip, ihmal eden milletler ise geleceklerini tehlikeye atarlar. Çocuğu doğru tanıma, ihtiyaçlarını doğru belirleme, doğru zamanda doğru muamelede bulunarak gelişimini doğru destekleme gibi eylemler, mânevî kökenli uygulamalardır. Malum olduğu üzere mânevî kazanımlar, ancak mânevî şahsiyetleri güçlü kimselerin deneyimleriyle inşa olunabilirler.

Sosyal problemleri yerinde tespit etmek ve onlara makul çözüm önerileri ihdas etmek, bilgi ve deneyim sahibi mânevî yönleri güçlü münevver insanların işidir. Her peygamber bir düşünür, bir eğitimci ve bir aydın olduğundan bilgi, tecrübe ve güçlü mânevîyatları ile ideal eğitimin öncülleri olmuşlardır. Dolayısıyla her sorunun tespit ve çözümünde olduğu gibi erken çocukluk dönemi sorunlarının da tespit ve çözümünde peygamberlerin tecrübelerinden istifade etmek insanlık için bir zorunluluktur.

Allah Resûlü (s.a.v); devlet yönetimi, adalet temini, insan eğitimi, savaş hukuku, ticaret ahlakı ve aile reisliği gibi hayatın bütün aşamalarını vahyin denetiminde yaşayan mânevî örnek bir şahsiyettir. H.z. Peygamber'in (s.a.v) çocuk eğitimini ne zaman başlattığı ve nasıl devam ettirdiğinin izleri sürüldüğünde O'nun (s.a.v) bu eğitimi, bebek henüz ana rahmine düşmemiş iken başlattığı ve gebelikten başlayarak doğumun ilk anlarından itibaren çocuğa değer eğitimi merhamet esaslı usullerle nakşetmeye gayret ettiği görülecektir. Bu tercihlerin ilmi haklılığını ve gerekliliğini dikkatlere sunmak tebliğimizin ana konusu olacaktır. Gerek kendi çocukları ve torunlarında gerekse sahabenin çocuklarında uyguladığı veya uygulanmasını tavsiye ettiği Allah Resûlü'nün (s.a.v) erken dönem çocuk eğitim usullerini tespit ederek günümüzde uygulanabilirliklerini dikkatlere sunmak maarif modeli okul öncesi eğitime önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: H.z. Peygamber (s.a.v), Hadis, Erken Çocukluk Dönemi, Mânevîyat.

**Maârif, Beyânülhak, Tedrîsât-ı İbtidâiyye ve Mihrâb Dergilerinde
Çocuğun Din ve Ahlâk Terbiyesine Dair Değerlendirmeler
Dr. Abdullah DUMAN - Diyanet İşleri Başkanlığı**

Osmanlının son yılları eğitim konularının en çok tartışıldığı dönemlerden biridir. Özellikle II. Meşrutiyet ve sonrası eğitim, devleti içinde bulunduğu buhranlı durumdan kurtarmanın bir çaresi ve modernleşmenin bir aracı olarak düşünülmüş ve basın-yayında eğitim konularına geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bu anlamda; dini tedrisat, ahlâk ve çocuk terbiyesi, milli ve laik terbiye, vaaz, hutbe ve medreselerin islahı gibi birçok eğitim konusu dönem dergilerinde gündeme gelmiş ve tartışılmıştır.

Dönem dergilerinden Maârif, Kaspar tarafından (1 Eylül 1891-110 Eylül 1896) tarihleri arasında 239 sayı olarak yayımlanmıştır. II. Abdülhamid döneminin maarif politikası paralelinde Batı dünyasındaki teknik alanlardaki gelişmelerle ekonomi, eğitim, psikoloji, spor konularına da yer veren dergide, özellikle Kaspar'ın ölümünden sonra edebiyat meseleleri ağırlık kazanmıştır. Beyânülhak, İstanbul'da (5 Ekim 1908-4 Kasım 1912) tarihleri arasında 182 sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi, Cem'iyet-i İlmiyye-i İslâmiyye'nin bir yayın organıdır ve daha çok dinî, edebî, siyasî ve fennî konuları ihtiva etmektedir. Mihrâb, ilk sayısı (15 Kasım 1923) ve son sayısı (1 Nisan 1925) tarihli olup 28 sayı olarak çıkmıştır. Dergi, ağırlıklı olarak felsefî yazılar ihtiva eden, Dârülfünun'ın eksensiz akademik yazıların yoğun olduğu bir hüviyet taşımaktadır. Tedrîsât-ı İbtidâiyye de Türk eğitim tarihi ve pedagojisi açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Dergi, Dârülmualimîn hocaları tarafından (Şubat 1910- Mart 1926) tarihleri arasında 69 sayı olarak yayımlanmıştır. Maârif'de çocuğun ahlaki terbiyesi, anne-babanın bu terbiyedeki rolü ve sorumlulukları; Beyânülhak'da çocuğun dini ve ahlaki terbiyesinde izlenmesi gereken adımlar; Tedrîsât-ı İbtidâiyye'de çocuk terbiyesinde usul; Mihrâb'ta çocuk terbiyesinde annenin rolü, çocuğun dini ve ahlaki terbiyesinde dikkat edilmesi gereken ilkeler gibi konular ele alınmıştır.

Araştırma ile bu dergilerde erken çocukluk döneminde çocuğun din ve ahlaki yönden terbiyesine dair yazılar incelenmiştir. Araştırmada, dergiler üzerinde dokümantasyon metodu çerçevesinde inceleme yapılmış, tarama modeli kullanılmış ve içerik analizlerine yer verilmiştir. Çalışmanın, günümüzde çocuğun din ve ahlâk terbiyesinde ortaya çıkan sorunların çözümünde tarihsel arka planının anlaşılmasına katkı sağlaması düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çocuğun Dini ve Ahlâki Terbiyesi, Maârif, Beyânülhak, Tedrîsât-ı İbtidâiyye Mecmuâsı, Mihrâb.

Küttap: Memlûk Kahire’sinde Erken Çocukluk Eğitimi ve Kurumları

Dr. Muhammet Enes MİDİLLİ - İstanbul Üniversitesi

İslam tarihinin ilk asırlarından itibaren erken çocukluk eğitimi önemsenmiş, ilim âdâbıyla ilgili eserlerde çocukların eğitime dair temel ilkelere dikkat çekilirken zaman içerisinde çocukların eğitimi için vakıfla desteklenen ve küttap veya mektep ismi verilen müesseseler teşekkül etmiştir.

İslam dünyasında yüksek seviyede bilginin üretildiği ve aktarıldığı oluşumlar olan medrese, dârülhadis ve hankah gibi kurumların tarihine ilişkin araştırmalar önemli bir literatür oluşturmakla birlikte eğitimin ilk aşamaları, özellikle de erken çocukluk eğitimi, bunun için vakfedilmiş eğitim kurumları ve bu kurumlarda verilen eğitimin mahiyeti gibi meseleler incelenmeyi beklemektedir. XIII. yüzyıldan itibaren Mısır ve Bilâdüşşam bölgesinde sayıları oldukça artan küttaplar bir taraftan vakıf gelirleri sayesinde çocukların iâşe, yazlık-kışlık kıyafet ve yazı malzemeleri gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan diğer taraftan okuma yazma ile birlikte temel dini ve ahlaki bilgilerin öğretildiği erken çocukluk eğitimine hasredilmiş kurumlardır.

Bu tebliğde Memlûkler’in (1250-1517) kültürel merkezi konumundaki Kahire’de kurulan eğitim kurumlarının vakfiye kayıtlarından yola çıkarak küttapların personeli, çocuklara sundukları dersler ve diğer finansal imkânlar incelenecek, böylece küttapların erken çocukluk eğitiminde oynadığı rol değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küttap, Mektep, Erken Çocukluk Eğitimi, Vakıf, Memlûkler, Kahire.

Erken Çocukluk Döneminde Dini Merak: Çocukların Dini Soruları Üzerine Bir İnceleme

Prof. Dr. Mehmet Faruk BAYRAKTAR - Düzce Üniversitesi

Mükerrem ASLAN - Düzce Üniversitesi

Erken çocukluk dönemi, insanın sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminde önemli bir süreçtir. Çocukluk dönemi, bireyin dünyayı anlamlandırma sürecinin en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu dönemde çocuklar çevrelerini keşfederken dini konulara dair büyük ölçüde merak duyarlar. Çocuğun içinde yaşadığı aile, toplum ve kültürel çevrenin etkisiyle dini kavramlarla karşılaşan çocuklar, Allah'ın varlığı, ibadet ve dini ritüeller, ölüm ve sonrası yaşam vb. soyut kavramlara ilişkin çeşitli sorular sorarak edindikleri bilgiyi zihin dünyalarında anlamlandırmaya çalışırlar. Buradan hareketle çocukların dini sorularına verilen yanıtlar, psikolojilerini derinden etkileyebilir. Yanlış veya eksik cevaplar/açıklamalar, kaygı ve korku gibi duygulara yol açtığı, genellikle onların ruhsal ve bedensel sağlığını olumsuz yönde etkilediği gibi, bu durum çocuğun manevi gelişiminde de önemli ölçüde olumsuz izler bırakabilir. Çocuğun dini duygu gelişiminin temelleri erken çocukluk döneminde atıldığı için bu dönem oldukça kritik ve belirleyici bir dönemdir.

Çalışmanın amacı erken çocukluk dönemi çocukların dini merakları ve dini soruları bilişsel ve duygusal gelişim çerçevesinde değerlendirilerek, çocukların içerisinde bulunduğu aile ve kültürel çevrenin çocukların sorduğu dini sorular üzerinde etkisini tespit etmektir. Bu çalışmada, çocukların dini sorularını bilişsel ve duygusal gelişim bağlamında ele alarak, anne-baba ve eğitimcilerin bu sorulara nasıl yaklaşımları gerektiğine ve nasıl yanıt verebileceğine dair bazı öneriler sunulacaktır. Çalışmanın temel problemi, erken çocukluk dönemindeki çocukların dini soruları ve bu sorulara verilen cevapların çocukların dini gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Çalışmanın alt problemleri ise çocuklardaki dini merakın temel sebepleri ile bu merakın oluşumunda çocuğun içinde bulunduğu aile ve yaşadığı çevrenin etkisinin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, çocukların dini meraklarını şekillendiren faktörlerin belirlenmesi ve aile ile çevrenin bu süreçteki rolü, çalışmanın odak noktalarından biri olacaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi yöntemi kullanılmış, Veriler, çeşitli yazılı ve dijital kaynaklardan elde edilmiştir. Konuya ilişkin akademik çalışmalar arasında yer alan kitaplar, makaleler ve tezlerden oluşmaktadır. Makaleler için DergiPark sistemi, tezler için de YÖKTEZ taranmıştır. Veri analizi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın eğitimcilere, ebeveynlere ve ilgili alanda hizmet verenlere çocuğun sorularını yanıtlama noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi, Dini Sorular, Dini Merak.

Erken Çocuklukta Tanrı Tasavvurunun Gelişmesinde Bir Araç Olarak ‘Çocuk Soruları’

Dr. Nurgül BULUT - İstanbul Üniversitesi

Erken çocukluk dönemindeki çocuklar için soru sormak, yaşadıkları dünyayı keşfetmenin ve yeni bir şey öğrenmenin bir yolu olarak görülmektedir. Çocuğun çevresi ile iletişim kurma biçimi olan sorular, çocukların ilgilerine, meraklarına ve bilgi sahibi olmak istedikleri alanlara ilişkin işaretler taşımaktadır. Küçük çocuklarda doğal bir sürecin tezahürü olarak ortaya çıkan soru sorma, karşılaştıkları kavramlarla ilgili bilgi edinme sürecinin yanı sıra problem çözme stratejilerinin bir aracı olarak kabul edilmektedir.

Çocukların yaşlarına göre değişkenlik gösteren sorular, küçük yaşlarda ‘ne’, ‘kim’, ‘nerede’ iken, ilerleyen yaşlarda ‘nasıl’, ‘ne zaman’ ve ‘neden’ şeklinde tezahür etmektedir. Araştırmalarda çocukların yeryüzü ve doğa bilimleri, kültürel ve sosyal düzen, din, günlük yaşam, biyoloji, fiziksel mekanizmalar gibi çeşitli konularda soru sordukları tespit edilmiştir. Sorulara tatmin edici, kesin, bilgilendirici, güvenilir ve doğru cevap üretme ise kritik bir öneme sahiptir. Bu bilgiler ışığında eğitim, bilişsel psikoloji ve dilbilim gibi alanlarda incelenen erken çocukluk dönemi sorularının din eğitimi bağlamında tartışılması ve Tanrı tasavvurunun gelişmesinde bir araç olarak kabul edilebileceği düşüncesi araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır. Nitekim söz konusu alanlarla ilgili sorular erken çocuklukta sahih bir Tanrı tasavvurunun oluşmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Çocuklar nasıl ve neden sorularına Yaratıcı’nın varlığına dayanan, evren, insan ve Tanrı arasındaki ilişkiyi anlamlandıracak türden cevaplar bulurlarsa sağlıklı bir inanç gelişimi gösterebilirler. Soruların ayetlerle burhana dayalı olarak yanıtlanması, kıssalar üzerinden somut örneklerin sunulması ve çocukların kendi deneyimlerinden yararlanarak basit ve anlaşılır anlatıların benimsenmesi bu süreçte takip edilmesi gereken yöntemler arasında sayılabilir. Buradan hareketle çalışmada erken çocukluk döneminde çocukları soru sormaya sevk eden etkenleri, sorulan soruların mahiyeti, yaş gruplarına göre nasıl değişkenlik gösterdiği, din ile ilgili sorularının içeriği, din dışındaki soruların inanç gelişimi ve Tanrı tasavvuru açısından nasıl değerlendirileceği, sorulara nasıl cevaplar verilebileceği ve cevap verirken benimsenmesi gereken eğitim ilkeleri üzerinde durulacaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine dayanan çalışma, çocuk sorularını Tanrı ile ilişkisi bakımından ele alması yönüyle özgün bir değere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Tanrı Tasavvuru, İnanç Gelişimi, Soru, Çocuk.

4-6 Yaş Dönemi Çocuklara Allah İnancının Öğretilmesi

Dr. Halil ÖZDEMİR - Milli Eğitim Bakanlığı

Çocukların kendisiyle barışık, zihnen ve ruhen sağlıklı olmalarında dini inancın büyük etkisi söz konusudur. Bireyin eğitim dönemlerinden biri olan okul öncesi ilk çocukluk dönemi (4-6 yaş), çocuğun gelecekteki dini inancının şekillenmesi bakımından kritik bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Okul öncesi ilk çocukluk dönemi (4-6 yaş), dini duygunun ve dinî konulara merak ve ilginin yoğun olduğu bir dönemdir. Çocuğun bu gelişim özellikleri dikkate alınarak bu dönemde sağlıklı bir inanç öğretimi yapılırsa sonraki dönem için çok sağlam bir inancın temelleri atılmış olacaktır. Zira bu dönemde alınan inanç öğretimi, çocuğun gençlik ve yetişkinlik döneminde sahip olacağı inancın temelini teşkil edecektir. Bu inancın temelleri de ilk olarak doğru bir Allah inancı duygusunun öğretilmesiyle başlamaktadır. Zira din eğitimcileri çocuklara öğretilecek en temel inanç esasının Allah inancı olduğunu bildirmektedirler.

Allah inancı, diğer inanç esaslarının temelini teşkil etmesi bakımından da önemlidir. Çünkü bu dönemde verilen sağlıklı bir Allah inancı öğretimine dair bilgilerin ve yapılan dini telkinlerin çocuğun daha sonraki inanç hayatında derin ve kalıcı izler bırakacaktır. İlk çocukluk (3-6 yaş) döneminde din duygusunun uyanmasının ardından çocuklar etraflarında gördükleri her şeyi merak ettikleri gibi içinde bulundukları sosyal çevrenin dinî hayatını da sorgulamaya başlamaktadırlar. Çocukların din hakkında sordukları sorular arasında Allah inancının geniş bir yer tutmaktadır. Nitekim çocuklar Allah inancıyla ilgili bitmeyen bir öğrenme merakı içine girmektedirler. Çocukların Allah inancına dair bitmeyen öğrenme merakı konusunda çok dikkatli ve titiz hareket edilmelidir. Çünkü Allah inancının öğretilmesi hususunda çocuğa yanlış bilgilerin verilmesi veya davranışların gösterilmesi durumunda çocuğun inanç dünyasında derin ve kalıcı hasarlara neden olabilir. İfade edilen bu durum ilk çocukluk dönemindeki çocukların inanç eğitimlerinin büyük önem taşıdığını ve ihmal edilmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu düşünceden hareketle bu çalışmada okul öncesi ilk çocukluk dönemi (4-6 yaş)'ndeki çocukların inanç gelişim özellikleri de dikkate alınarak İslam dinin inanç esaslarının da temelini teşkil etmesi bakımından Allah inancının hangi ilke ve prensipler doğrultusunda nasıl öğretileceği açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlk çocukluk(4-6 yaş) dönemi, Allah İnancı, Öğretim.

Jean Piaget'in Zihinsel Gelişim Kuramına Göre Çocukta Tanrı Tasavvuru Dr. Aysel TAN

Jean Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, çocukların mantıksal düşünme, neden-sonuç ilişkileri kurma ve soyut kavramları anlama süreçlerini ele almaktadır. Piaget, çocukların bilişsel gelişiminin evreler halinde gerçekleştiğini ve her evrede farklı düşünme biçimlerinin ortaya çıktığını savunmaktadır.

Piaget'in kuramı, çocukların Tanrı kavramını nasıl geliştirdiklerini inceleyen önemli noktalara değinir. Piaget, çocukların Tanrı tasavvurlarının yaşlarına ve bilişsel gelişim düzeylerine göre nasıl değiştiğini ele alır. Çocuklar erken yaşlarda Tanrı'yı somut ve antropomorfik (insana benzer) bir şekilde tasavvur eder. Zamanla, bilişsel gelişimleri ilerledikçe, daha soyut ve kavramsal bir Tanrı anlayışına doğru ilerlerler. Bilişsel gelişim ve Tanrı inancı birlikte gelişir. Piaget, çocukların bilişsel gelişim düzeylerinin, Tanrı inancını anlamalarında önemli bir rol oynadığını vurgular. İşlem öncesi dönemdeki çocuklar, nedensellik ve soyut düşünme gibi kavramları tam olarak anlayamadıkları için, Tanrı'yı doğa olaylarının doğrudan bir nedeni olarak görebilirler.

Piaget, çocukların Tanrı düşüncelerinin, mantıksal düşünme ve ahlaki gelişimle yakından ilişkili olduğunu belirtir. Çocuklar, büyüdükçe, ahlaki değerleri daha iyi anlarlar ve içselleştirirler. Ahlakla ilişkilendirdikleri daha soyut bir Tanrı anlayışına sahip olurlar.

Anahtar Kelimeler: Piaget, Zihinsel Gelişim Kuramı, Tanrı Tasavvuru, Ahlaki Gelişim.

Hollanda’da Yaşayan Müslüman-Türk Ailelerde Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Dine İlişkin Soruları ve Ebeveyn Yanıtlarının İncelenmesi

Dilek GÜRBÜZ YIĞIT - Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Osman YILMAZ - Diyanet İşleri Başkanlığı

Çocuğun dine yönelik ilgi ve merakı erken yaşlardan itibaren kendini göstermektedir. Bu ilgi ve merakın canlı tutulması ve desteklenmesi çocukta dine yönelik olumlu bir tutum oluşmasında önemlidir. Çocuklar çeşitli sorularla bu dini ilgi ve merakını ortaya koymakta, sorularına yanıtlar aramaktadır. Erken çocukluk dönemi ise bu ilgi ve merakın en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu sorulara verilecek yanıtların, çocuğun gelişim dönemine uygun ve tatmin edici nitelikte olması din eğitimi açısından önemli bir husustur. Özellikle farklı dini inançların bulunduğu bölgede yaşayan çocuklar açısından, hem içinde yaşadığı ailenin dini yaşayış biçimi hem de çevresinde farklı dini inanç ve uygulamalara şahit olması bu konu daha da önemli hale gelmektedir. Ancak literatürde çokkültürlü bir ortamda yaşayan erken çocukluk dönemindeki çocukların dine ilişkin soruları ve ebeveynlerin bu sorulara yanıt verme durumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın amacı, erken çocukluk dönemi çocuklarının dine yönelik sorularını ve ebeveynlerin bu soruları yanıtlama durumlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda; erken çocukluk dönemindeki çocukların din ile ilgili Allah, inanç, ibadet gibi konularda sordukları sorular; ebeveynlerin bu soruları nasıl yanıtladıkları, ebeveynlerin bu sorular karşısındaki yaklaşımları ve soruları yanıtlamada faydalandıkları unsurlar araştırılmaktadır.

Araştırma nitel araştırma yöntemi desenlerinden olgubilim deseninde tasarlanmıştır. Çalışma grubunu erken çocukluk dönemindeki en az bir çocuğa sahip olan, Hollanda’da yaşayan Türk kökenli ebeveynler oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış ve katılımcılara kolay ulaşılabilirlik yöntemiyle ulaşılmıştır. Ölçüt olarak katılımcıların Müslüman olması ve erken çocukluk döneminde en az bir çocuğa sahip olması dikkate alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunun ilgili literatüre katkı sağlayacağı; çocukların yoğunlaştığı soru gruplarının erken çocuklukta din eğitimi alanının odaklanacağı konular açısından araştırmacı ve yetkililere fikir vereceği ümit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi, Çocukların Soruları, Ebeveyn Yanıtları.

**Veli Görüşleri Bağlamında 4-6 Yaş Kur'an Kursları Fiziki Mekân ve
Donanım Şartlarının Değerlendirilmesi**
Zeynep Rana SARI - Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Abdurrahman HENDEK - Sakarya Üniversitesi

Her birey dilsel, bilişsel ve duyuşsal gelişim evrelerinden geçtiği gibi dini konularda da bazı evrelerden geçmektedir. Yetişkinlik dönemlerindeki dini anlayışın şekillenmesinin bireylerin okul öncesi gelişim dönemlerinde aldıkları din eğitimiyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Bu sebeple erken çocukluk döneminde çocuklara din ve ahlak eğitimi verilmesi önem arz etmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklara din ve ahlak eğitimi sunulması amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından 4-6 yaş Kur'an Kursları programı hazırlanmış ve 2014 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Programa gösterilen yoğun ilgi neticesinde 2024 yılında toplam 6.271 kursta 224.311 öğrenciye okul öncesi din ve ahlak eğitimi verilmiştir. Bu kurslarda eğitimin kalitesi noktasında öğretim programları, öğretici yeterlikleri ve ders materyalleri kadar eğitimin verildiği fiziki mekân ve donanım şartları da önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle DİB tarafından bu kursların fiziki mekân ve donanım şartları ile ilgili uygulama esasları yayınlanmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı 4-6 yaş Kur'an Kurslarının fiziki mekân ve donanım şartlarının veli görüşleri bağlamında incelenmesi olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlenen çalışmada kursların fiziki mekân ve donanım şartlarının yeterliğinin veli görüşleri çerçevesince tespit edebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve uzman görüşleri alınmıştır. Etik kurul ve ilgili müftülüklerden alınan izinler sonrasında Kocaeli ve Sakarya illerinin merkez il ve ilçelerinde toplam 20 kursta 40 veli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler MAXQDA programı yardımıyla betimsel analize tabi tutulmuştur. Velilerle gerçekleştirilen görüşmelerde, özellikle bahçe alanı, kursların mekân genişlikleri ve yemek alanları ile ilgili bazı eksiklikler dile getirilmiş ve bu alanların geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte velilerin genel anlamda kursların mevcut durumlarından memnun oldukları ve ilerleyen süreçlerde kursların eksiklerinin giderilebileceği yönünde görüş sahibi oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Fiziki Mekân ve Donanım Şartları, Okul Öncesi Eğitim.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin İlkokul Seviyesinde (1, 2, ve 3. sınıflar) Verilebilmesine Yönelik Hukuki Temeller
Dr. Yusuf Ziya ÖĞRETİCİ - Milli Eğitim Bakanlığı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi, Milli eğitim sisteminde statüsü anayasa seviyesinde belirlenen tek derstir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 24. maddesinde “...Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır...” denilmektedir. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 12. maddesinde; “... Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.” hükmü yer almaktadır. Ayrıca 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanununun ilk dört maddesi de din ve ahlak öğretiminin alt yapısını oluşturan en temel hukuki dayanaklardan biridir. Anayasa ve kanun metinlerinde sınıf düzeyiyle ilgili sınırlama yapılmaksızın ilk ve orta öğretim okullarında DKAB dersinin zorunlu dersler arasında olduğu açıkça ifade edilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 7.04.2022 tarihli ve 15345 başvuru numaralı kararında belirtildiği üzere din dersleri Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında ilkokullarda okutulan dersler arasında yer almıştır. Eğitim hakkı gibi temel insan haklarında sınırlandırmalar ancak kanunlar yoluyla yapılabilir. Bu çerçeveden hareketle Anayasa veya kanun maddelerinde DKAB dersinin ilkokul 1. sınıftan itibaren verilmesini engelleyen herhangi bir ifadenin var olmadığı görülmektedir.

19. Millî Eğitim Şurası’nda ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflara DKAB dersinin konulması yönünde bir tavsiye kararı alınmıştır. Ancak bugüne kadar ilgili tavsiye kararının icrasına yönelik bir çalışma yapılamamıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde ortaya konulan felsefe ve vizyon kapsamında; ulusal mevzuat ve uluslararası hukuk normları çerçevesinde DKAB dersinin ilkokullardaki tüm sınıflarda okutulmasına yönelik bir değişikliğe gidilebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Eğitim Hakkı, İlkokul, Anayasa.

Türkiye’de Erken Çocukluk Dönemiyle İlgili Yapılan Din Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi ve Sonuçlarının, Önerilerinin Değerlendirilmesi

Dr. Mustafa ÇALIŞKAN - Milli Eğitim Bakanlığı

Din insanın her döneminde var olduğu gibi erken çocukluk döneminde de olan bir olgudur. Bu dönem bireyin dini gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda erken çocukluk dönemi ile ilgili dinin konu edildiği araştırmalar yapılmaktadır. Bu anlamda araştırmamızın amacı, Türkiye’de din konusunda erken çocukluk dönemiyle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini yapmak ve tezlerin sonuçlarını değerlendirmektir.

Araştırmada karma yöntemden yararlanılmıştır. Veriler, Mart 2025’te Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nin web sitesindeki tez arama bölümüne tez adı “erken çocukluk”, konusu “din” yazılarak yapılan tarama ile elde edilmiştir. Tarama sonucunda kriterleri sağlayan 7 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Elde edilen veriler bibliyometrik, içerik ve betimsel analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre lisansüstü tezlerin %85,71’i yüksek lisans ve %14,29’u ise doktora tezinden oluşmaktadır. Lisansüstü tezler 2021-2024 yılları arasında yayınlanmıştır. Tezler, 7 farklı üniversitede yapılmıştır. Lisansüstü tezlerin çoğu (%85,71), Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülmüştür. Lisansüstü tezlerin çoğu (%85,71) Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı’nda ve bilim dalı olarak ise Din Eğitimi Bilim Dalı’nda (%100) yürütüldüğü görülmektedir. Lisansüstü tezlerin çoğu Türkçe (%85,71) olarak yayınlanmıştır. Tezlerin çoğunda (%71,42) nitel yöntem kullanılmıştır. Örneklemi ise kişiler (%50) ve doküman incelemelerden (%50) oluşmaktadır. Bunlarla birlikte lisansüstü tezlerin ulaştığı sonuçlar tespit edilerek değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak lisansüstü düzeyde Türkiye’de din konulu erken çocukluk dönemi ile ilgili çok az araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Din konulu erken dönem çocukluk dönemiyle ilgili yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Konunun daha derin ve geniş çerçevede anlaşılabilmesi için bu konuda yapılan çalışmalar önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Din, Erken Çocukluk, Lisansüstü Tez, Bibliyometrik Analiz.

**Türk-İslam Kültüründe İsim Verme Geleneğinin
Postmodern Dönemdeki Değişimi
Dr. İsmail ÇEVİK - Karabük Üniversitesi**

Yeni doğan bir çocuğa anlamlı ve güzel bir isim vermek, ebeveynlerin çocuklarına karşı önemli bir sorumluluğu ve hakkıdır. Türk-İslam kültüründe isim verme geleneği hem Türk kültürünün köklü geçmişinden hem de İslam inancının manevi değerlerinden etkilenerek zengin bir isim repertuarı oluşturmuştur.

Sekülerleşme ve dinden uzaklaşma süreçleri, toplumun farklı alanlarında etkisini gösterse de uzun bir süre isimler bağlamında bu etkiler sınırlı kalmıştır. Medyanın, müziğin ve sinemanın artan etkisiyle bazı geleneksel isimlerin kullanım sıklığında düşüş yaşanmış, hatta bu isimler zaman zaman eğlence ya da mizah konusu edilmiştir. Buna rağmen, Türk-İslam kültürüne ait isimler büyük ölçüde varlıklarını korumayı başarmıştır.

Postmodern döneme gelindiğinde, popüler kültür etkisiyle çocuklara verilen isimlerde belirgin bir değişim ve farklılaşma dikkat çekmektedir. Geleneksel isimlerden uzaklaşma eğilimi, benzersiz olma arzusu ve küreselleşmenin gücüyle birleşerek, daha önce duyulmamış isimlerin tercih edilmesine yol açmıştır. Bu süreçte, İsrailiyat gibi farklı kaynaklardan alınan ve anlam bakımından dini ya da kültürel bir derinlik taşımayan isimlerin dini bir kisve altında sunulmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. İsim tercihindeki bu dönüşüm, dinde yozlaşmanın ve kültürel dejenerasyonun bir yansıması olarak endişe verici boyutlara ulaşmıştır.

Din eğitimi açısından bakıldığında, yeni doğan bir çocuğa güzel ve anlamlı bir isim vermek, dindar bir birey yetiştirmenin ilk adımı olarak kabul edilebilir. İsim, bireyin hayatı boyunca taşımak zorunda olduğu bir kimlik unsurudur ve bu unsur hem kişinin kendi hayatında hem de toplumla kurduğu ilişkilerde derin izler bırakır. Bu nedenle, çocuklara isim verme konusunun önemsiz bir detay olarak görülmemesi, aksine bilinçli ve hassas bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, Türk-İslam kültürüne ait isimler, yalnızca birer kelime değil, aynı zamanda bir kültürel miras ve dini kimlik taşıyıcısıdır. Bu mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması hem bireysel hem de toplumsal sorumluluğun bir gereğidir. Çalışmada, literatür taraması yöntemi kullanılarak popüler kültür etkisiyle isimlerde görülen değişimin İslam dini ve din eğitimi üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Türk-İslam Kültürü, İsim Verme, Postmodern Dönem, Dinde Yozlaşma.

İslâm Hukukunda Çocuğun Nafaka ve Korunma Hakkı

Dr. Ömer ASLAN - Diyanet İşleri Başkanlığı

Çocuk hakları, insan haklarının temel bir parçası olup özel bir hassasiyet gerektirmektedir. İslâm, çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal durumu gözetilmeksizin ona temel haklar tanımakta ve bu hakların korunmasını zorunlu kılmaktadır. Keza İslâm, çocukları toplumsal bir emanet olarak görmekte ve haklarını doğum öncesinden itibaren güvence altına almaktadır. Bu çerçevede, çocuğun nafaka ve korunma hakkı İslâm hukukunda önemli bir yer tutmakta olup temel ihtiyaçlarının karşılanmasını ve güvenli bir ortamda yetişmesini sağlamak amacıyla çeşitli düzenlemeler içermektedir.

Bu çalışmada, İslâm hukukunda çocuğun nafaka ve korunma hakkını incelemeyi amaçlanmaktadır. Çocuğun bakım ve geçiminin sağlanması ile korunmasına ilişkin düzenlemeler ele alınarak, İslâm hukukunun bu konudaki yaklaşımı ortaya konulacaktır. Çalışmada, Kur'an-ı Kerim ve hadisler başta olmak üzere fıkıh kaynakları esas alınacak, ayrıca çocuk haklarına ilişkin klasik ve çağdaş fıkıh literatürü, akademik çalışmalar ve bilimsel makalelerden yararlanılacaktır. Elde edilecek bulgular, İslâm hukukunun çocuğun nafaka ve korunma hakkına verdiği önemi ve bu hakların hangi esaslar çerçevesinde güvence altına alındığını ortaya koyacaktır.

Çalışmanın sonucunda, İslâm hukukunda çocuğun temel haklarının çağdaş insan hakları anlayışıyla ilişkisi değerlendirilecek ve İslâm'ın her türlü koşulda çocuğun bakım ve korunmasını nasıl güvence altına aldığı vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslâm, İslam Hukuku, Çocuk, Nafaka, Korunma Hakkı.

**TEKİRDAĞ
İL MÜFTÜLÜĞÜ**

**TEKİRDAĞ NAMİK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ**